

ไว้อาลัยแด่

พันตรี หลวงสมรภูมิพิชิต

๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๕

ไว้อาลัยแด่

พันตรี หลวงสมรภูมิพิชิต

๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๕

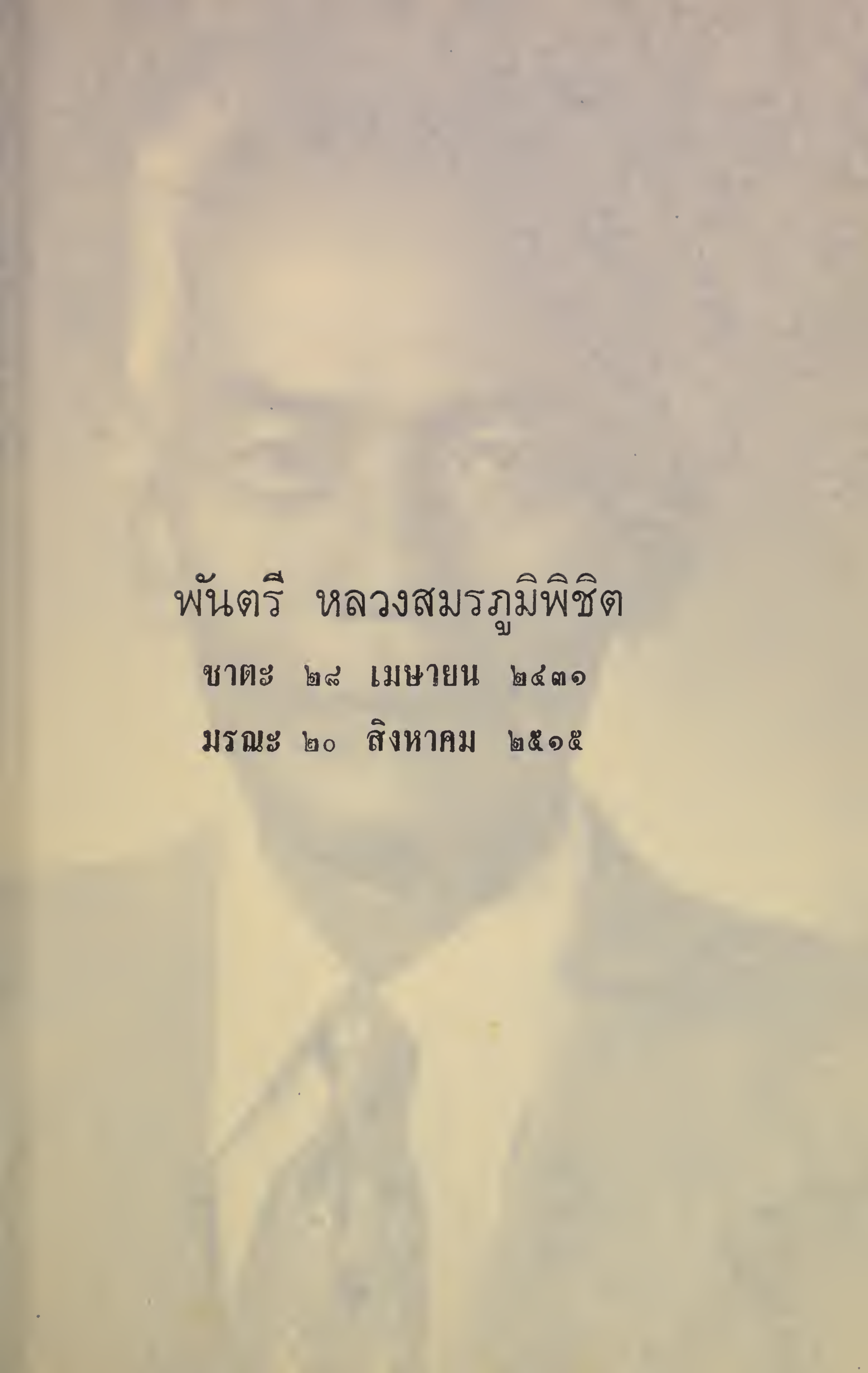
เจ้าภาพขอขอบพระคุณ ในความเมตตาปรานี และไมตรีจิตของท่านที่เคารพทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้เกียรติมาเป็นสักขีพยาน ในการพระราชทานเพลิงศพแด่พันตรี หลวงสมรภูมิพิชิต และใคร่ขอประทานอภัย ในสิ่งบกพร่องทั้งหลายที่อาจเกิดมีขึ้น

พลตรี สมัคร สุวรรณนาคร ผู้บัญชาการโรงเรียนเสนาธิการทหารบก จะบำเพ็ญกุศลพระราชทานเพลิงศพ พันตรี หลวงสมรภูมิพิชิต บิดา ณ ฌาปนสถานกองทัพบก กำหนดวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๕ ได้มาขออนุญาตพิมพ์หนังสือ "พรสวรรค์" ของ "สันติวัน" เพื่อเป็นกุศลธรรมวิทยาทานอีกส่วนหนึ่ง จึงยินดีอนุญาตให้พิมพ์ได้ตามประสงค์

ขอบุญกุศลที่ พลตรี สมัคร สุวรรณนาคร ตั้งใจบำเพ็ญอุทิศด้วยความกตัญญูกตเวทีนี้ จงสำเร็จเป็นทิพยสุขทิพยสมบัติ แก่ พันตรี หลวงสมรภูมิพิชิต ในสัมปรายภพ เทอญ.

วัดพระเชตุพน

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๕

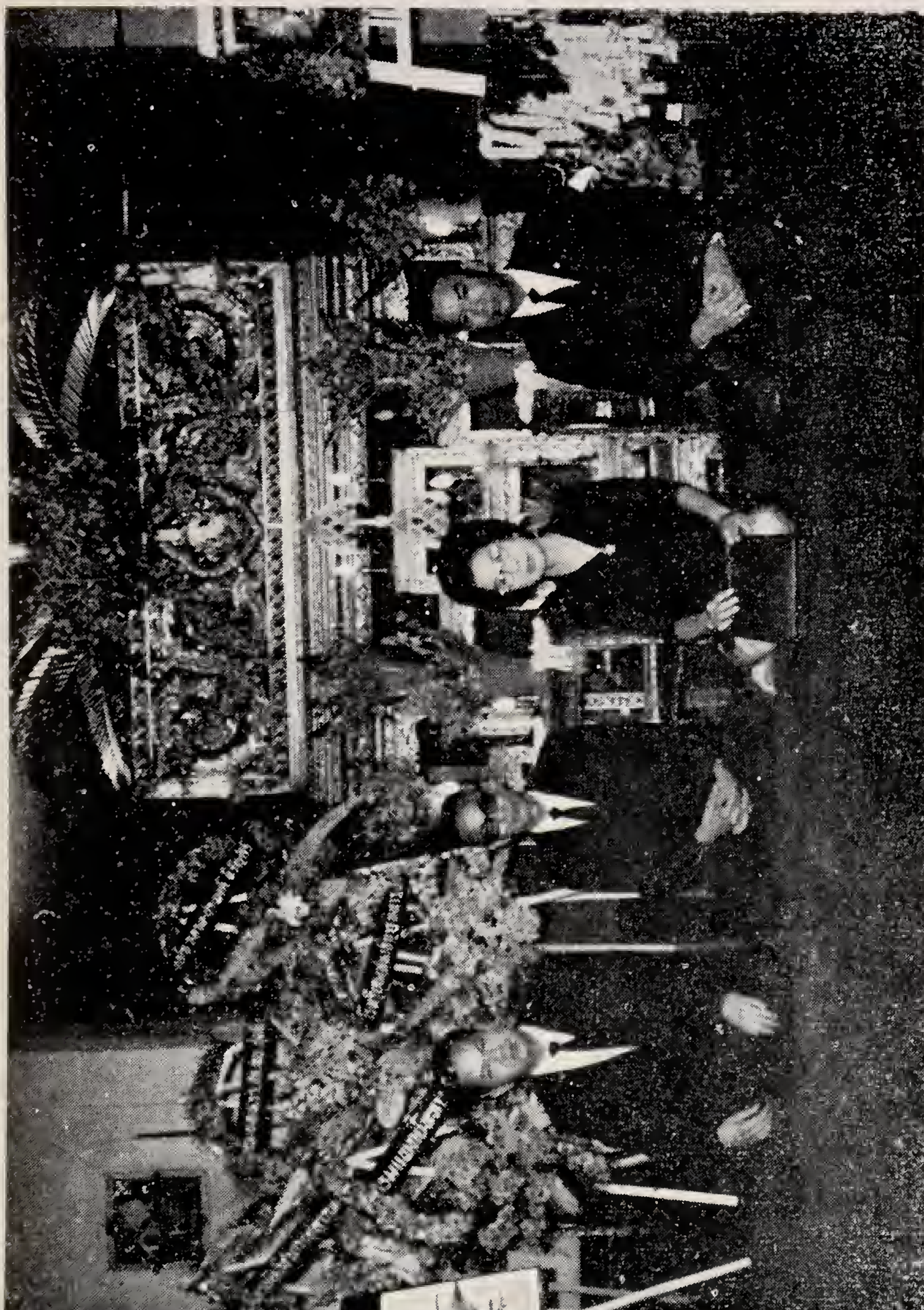

พันตรี หลวงสมรภูมิพิชิต

ชาตะ ๒๘ เมษายน ๒๔๓๑

มรณะ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๕

ประวัติย่อ

พันตรี หลวงสมรภูมิพิชิต

พันตรี หลวงสมรภูมิพิชิต (ชื่อเดิม มิ่ม สุวรรณนาคร ต่อมาเปลี่ยนเป็น ไมตรี สมรภูมิพิชิต) เป็นบุตร ขุนอินทรสิงหบาทว์ (กลิ่น) และนางหอม เกิดเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๑ จังหวัดพระนคร ได้สมรสกับ นางสอาด ธิดา หลวงปราณีบริหาร (แห อมาตยกุล) และ นางทรัพย์ มีบุตรธิดาที่ยังมีชีวิตอยู่ ๔ คน คือ

๑. พลตรี สมัคร สุวรรณนาคร
๒. นางสมร ศตะเมฆ
๓. นายสมัย สมรภูมิพิชิต
๔. พันโท นายแทพย์-สมมาตร สมรภูมิพิชิต

ประวัติรับราชการโดยย่อของ พันตรี หลวงสมรภูมิพิชิต มีดังต่อไปนี้

๑. เข้ารับราชการทหาร เป็นนักเรียนนายร้อยทหารบก เมื่อ ๑๕ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

๒. ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรยศทหาร

๒๐ มกราคม ศก ๑๒๘ เป็นนายร้อยตรี

๒๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๖ เป็นนายร้อยโท

๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๙ เป็นนายร้อยเอก

๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๔ เป็นนายพันตรี

๓. ได้รับพระทานสัญญาบัตรยศพลเรือน

๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๒ เป็นขุนยุทธกาจกำธร ถือศักดินา ๖๐๐

๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๓ เป็นหลวงสมรภูมิพิชิต ถือศักดินา ๘๐๐

๔. ตำแหน่งในราชการทหาร

๑๒ มิถุนายน ศก ๑๒๗ ประจำกอง ๑ กรมทหารช่าง

– เมษายน ศก ๑๒๘ ประจำกอง ๓ กรมทหารช่าง (รักษาพระองค์)

– พฤษภาคม ศก ๑๒๙ นายทหารฝึกหัดราชการ กรมเสนาธิการทหารบก

- กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๕ ผู้รั้งผู้บังคับกองทหารบกช่างที่ ๔ กองพลที่ ๔
- ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๖ ผู้รั้งผู้บังคับกองร้อยที่ ๓ กรมทหารบกช่าง กองทัพที่ ๑
- พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๘ ผู้บังคับกองร้อยที่ ๔ กรรมทหารบกช่างที่ ๑
- เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๙ ผู้บังคับกองร้อยที่ ๔ กองพันที่ ๒ ช่างเครื่องสัญญากรมทหารบกช่างที่ ๑

๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๑ ปลัดกรมทหารบกช่างที่ ๒

๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๑ ปลัดกรมทหารบกช่างที่ ๑

- ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๒ ผู้บังคับกองพันที่ ๑ ช่างสนาม กรรมทหารบกช่างที่ ๒

๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๓ ผู้บังคับกองพันที่ ๒ ช่างเครื่องสัญญา กรมทหารบกช่างที่ ๑

๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๔ ผู้บังคับกองพันที่ ๑ ช่างสนาม กรมทหารบกช่างที่ ๒

๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๗ ปลัดกรมทหารบกช่างที่ ๑ รักษาพระองค์

๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๙ หัวหน้าแผนกที่ ๒ กรมจเรการช่างทหารบก

๕. ขอลาออกจากประจำการเพื่อไปประกอบอาชีพส่วนตัว เมื่อเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๙

๖. เข้ารับราชการพลเรือนในกระทรวงคมนาคม

๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๑ นายตรวจเอก กองช่างโทรศัพท์ กรมไปรษณีย์โทรเลข

๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ นายช่างผู้ช่วยกองช่างโทรศัพท์ แผนกบำรุงรักษากรมไปรษณีย์โทรเลข

๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๙ นายช่างกองช่างโทรศัพท์กรมไปรษณีย์โทรเลข

– ที่ปรึกษาองค์การ โทรศัพท์แห่งประเทศไทย

๗. ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์และ เหรียญคือ

๒ มีนาคม	ศก	๑๒๗	เหรียญรัชมังคลา
๑ มกราคม	พ.ศ.	๒๔๖๑	เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย
๒๕ กุมภาพันธ์	พ.ศ.	๒๔๖๔	เหรียญบรมราชาภิเษก
๗ กุมภาพันธ์	พ.ศ.	๒๔๖๕	เบญจมาภรณ์ช้างเผือก
๓๐ ธันวาคม	พ.ศ.	๒๔๖๖	เหรียญจักรมาลา
๑๕ กรกฎาคม	พ.ศ.	๒๔๖๙	จัตุรถาภรณ์มงกุฎไทย

พันตรี หลวงสมรภูมิพิชิต ได้ถึงแก่กรรม เมื่อ วันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ด้วยโรคชราที่โรงพยาบาลพระมงกุฎ-เกล้าฯ รวมอายุได้ ๘๔ ปี ๓ เดือน ๒๒ วัน.

คุณพ่อ

ลูกยังจำได้ดีว่า เมื่อพวกเรายังเป็นเด็ก และอยู่ในความดูแลของคุณพ่อคุณแม่นั้น คุณพ่อได้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวที่ดี และให้ความอบอุ่นแก่ลูกเสมอมา ตามปกติคุณพ่อเป็นคนเงียบขรึม ลูกจึงเกรงใจและเข้าใกล้ชิดกับคุณแม่มากกว่า แต่ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นในบ้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด ๆ ก็ตาม คุณพ่อจะเป็นผู้ตัดสินปัญหานั้นด้วยความสุขุมรอบคอบ และทำให้เรื่องร้ายกลายเป็นดีได้

คุณพ่อเป็นคนพูดจาตรงไปตรงมา ไม่อ้อมค้อม และรักความยุติธรรม ด้วยเหตุนี้จึงลาออกจากราชการทหาร เพื่อไปประกอบอาชีพส่วนตัว ขณะนั้นพวกลูกยังเป็นเด็กเล็กอยู่แต่ก็พอจะจำความมาปะติดปะต่อได้บ้าง เมื่อคุณพ่อลาออกจากราชการ ก็ไปรับหน้าที่ผู้จัดการบริษัทป่าไม้ศรีราชา โดยการชักชวนของท่านจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี จึงต้องทิ้งลูกที่ต้องเข้าโรงเรียนไว้ในความปกครองของญาติที่กรุงเทพ ฯ พวกเราต้องจากคุณพ่อและคุณแม่โดยไม่เต็มใจ และรู้สึกว่า

ไม่ได้รับความสะดวกสบายเท่าที่ควร การไปมาหาสู่ระหว่างศรีราชากับกรุงเทพ ฯ ในเวลานั้น ก็ทำได้โดยทางเรืออย่างเดียว ทำให้รู้สึกว่าคุณพ่อและคุณแม่นั้น ช่างอยู่ห่างไกลเสียเหลือเกิน

ต่อมาเมื่อคุณพ่อเห็นว่ามีอุปสรรคในการทำงานในฐานะผู้จัดการบริษัทป่าไม้ศรีราชา จึงตัดสินใจลาออก และกลับเข้ารับราชการใหม่ในกรมรถไฟ กระทรวงคมนาคม ในสมัยที่สมเด็จกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธินเป็นเสนาบดี ภายหลังได้ย้ายไปเป็นนายช่าง ในกองช่างโทรศัพท์กรมไปรษณีย์โทรเลข จนกระทั่งครบเกษียณอายุ และเมื่อกิจการโทรศัพท์ได้แยกออกเป็นรัฐวิสาหกิจ คุณพ่อก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาขององค์การโทรศัพท์อีกประมาณ ๕ ปี จึงได้ออกมาพักผ่อนอยู่กับบ้าน

ในบั้นปลายแห่งชีวิตของคุณพ่อ ได้มีโรคภัยเข้ามาแทรกแทรง คือโรคมะเร็งในปอด จนต้องเข้ารับการผ่าตัดในโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ฯ สุขภาพของคุณพ่อจึงเสื่อมโทรมลง ประกอบกับความเสื่อมของสภาพทางดวงตาและสภาพทาง

สมองอันเนื่องจากเส้นโลหิตในสมองตีบ และด้วยวัยอันสูงมากแล้ว ทำให้คุณพ่อต้องเข้าพักรักษาตัวในโรงพยาบาลเป็นระยะเวลามากกว่าหนึ่งเดือน โดยมีลูกคนสุดท้อง ซึ่งเป็นนายแพทย์คอยดูแลอย่างใกล้ชิด แต่อาการทั่วไปของคุณพ่อก็มีแต่ทรงกับทรุด จนกระทั่งถึงวาระสุดท้าย

คุณพ่อได้จากลูกไปอย่างสงบเงียบ ท่านได้ล่วงพ้นแล้วจากความยุ่งยากทั้งหลาย แห่งชีวิตภายในโลกที่กำลังสับสนอลเวง และไปสู่ความสงบสุขในสัมปรายภพโน้น.

จากลูก

สมัคร-สมร-สมัย-สมมาตร

ลิขิตสมเด็จ

เรื่อง

"พรสวรรค์"

ถิ่นกำเนิด

ของ

"[illegible]"

พรสวรรค์

บทที่ ๑

เพลิงสังคม

เอวํ กิจฺฉาภโต โปโส มาตุ อปริจารโก
ธนมฺปิ ธนกามานํ นสฺสติ อิติ เม สุตํ

เวลา ๑๖.๐๐ น. เศษ ของวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๔๙๑ ชายพเนจรคนหนึ่ง อายุประมาณ ๓๐ ปีเศษได้ยืนเคาะประตูรั้วบ้านของชาวสวนคนหนึ่ง ณ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เขาผู้นั้นแสดงลักษณะว่าเป็นทุคคตะเต็มภูมิ มีเครื่องนุ่งห่มถูกปะแล้วไม่น้อยกว่า ๑๐ ชั้น สีคล้ำแสดงว่าไม่ได้พบน้ำตั้งกึ่งปี เขาเคาะประตูแล้วยืนอยู่หน้าบ้านด้วยอาการร้อนรน

เด็กในบ้านตัวเลอะเทอะด้วยโคลน วิ่งมาเปิดประตูบ้าน พอพบหน้าชายทุคคตะก็ทราบได้ทันทีว่า "ขอทาน" จึงพูดด้วยอัธยาศัยอันสุภาพว่า "ต้องการอะไรลุง สตางค์หรือข้าวสาร"

ชายอาคันตุกะ "ไม่ทั้งสองอย่าง แต่ต้องการพบบุญธี"

เด็กชาย "ต้องการพบคุณพ่อ ลุงรอประเดี๋ยวผมจะรีบไปบอกคุณพ่อ พูดแล้วปิดประตูเงียบหายไป

ชายอาคันตุกะรำพึงกับตัวเอง "ลูกเขาช่างดีเหลือเกิน สำเนียงเสียงพูดไม่มีเหยียดหยามมนุษย์เลย สุภาพน่ารักยิ่งนัก สมเป็นบุตรของบุญธี"

ครู่หนึ่งต่อมา เด็กชายคนนั้นเปิดประตูพาชายอาคันตุกะเข้าไปในบ้าน เขาส่ายตามองดูรอบ ๆ บ้านเห็นพื้นที่สวนร่มรื่นสะอาดตา สะพรั่งด้วยไม้นานาชนิดล้วนเป็นประโยชน์แก่ร่างกายทั้งสิ้น งอกงามอย่างมีระเบียบ คอยสนองความต้องการของมนุษย์ ชายอาคันตุกะเดินรำพึงตามเด็กชายคนนั้นไปถึง

กลางสวนเห็นบุญธีกำลังโกยดินในท้องร่องขึ้นมาบนหลังร่อง น้ำในท้องร่องเป็นฟองพ่อด ๆ ตัวของเขาเลอะเทอะด้วยดินเลน พอเห็นชายอาคันตุกะก็ร้องขึ้นทันทีว่า "เกือบจำไม่ได้ว่าเป็นใครดีใจมากที่พบบุญเริง" บุญธีปรารถนาจะพูดว่ารอประเดี๋ยวก็ไม่กล้า เพราะเห็นเครื่องแต่งกายของบุญเริงอยู่ในสภาพโสมมมากนัก เกรงสหายจะเข้าใจผิดว่ารังเกียจ จึงรีบรุดขึ้นจากท้องร่องสวนล้างตัวให้สะอาดเปลี่ยนผ้า แล้วเชิญบุญเริงให้เข้าบ้านอย่างคุ้นเคยอันสนิทมาก่อนแล้วพูดตามแบบเดิมว่า "เราไม่ได้พบกันมานานกว่า ๒๐ ปี ไม่นึกเลยว่าบุญเริงจะมาถึงบ้านนี้ มาด้วยความจำเป็นหรือเปล่า" นึกในใจว่า "ถ้าจะแย่เสียแน่แล้ว"

บุญเริงได้ฟังคำพูดและคำถามอันสุภาพเช่นนั้น รู้สึกละอายแก่ใจและนึกติเตียนตนเอง แล้วแจ้งว่า "ตั้งใจมาสมัครรับใช้บุญธี แล้วแต่จะใช้"

บุญธีใจเต้นหน้าสลด โดยไม่คิดว่าจะได้ฟังคำเช่นนั้น จึงยังไม่แสดงความตกลงใจในการรับและปฏิเสธ ถึงเวลารับประทานอาหาร ได้เชิญให้บุญเริงร่วมวง รับประทานอาหารด้วยกัน

อาหารน้อยสิ่ง แต่ละสิ่งมาก ๆ สองสหายร่วมรับประทานอาหารกันอย่างอร่อย บุญเริงพูดเปลื้องวาทะของตนที่เคยพูดสมัยยังเด็กว่า "บุญธียังจำได้หรือไม่ เมื่อเราอยู่บ้านใกล้กันเมื่อคราวเป็นเด็ก วันหนึ่งฉันไปหาบุญธีถึงครัวพบเธอกำลังรับประทานอาหารอยู่ เธอแสดงอัธยาศัยอันดีโดยเชิญฉันรับประทานข้าว"

บุญธี "ยังจำได้ และต้องจำจนกว่าจะตายคำพูดของบุญเริงยังแว่วอยู่ในหูจนทุกวันนี้"

บุญเริง "จำได้อย่างไร"

บุญธี "บุญเริงพูดว่า อาหารที่ฉันรับเป็นเศษอาหารมิใช่หรือ"

บุญเริงระลึกถึงคำนั้นในขณะนี้ น้ำตาคลอด้วยความละอายใจแล้วถามบุญธีต่อไปว่า "เธอได้ฟังคำนั้นแล้วคิดอย่างไร ?"

บุญธี "ต้องกลืนน้ำตาด้วยความเจ็บใจ และอธิษฐานใจว่า จะพยายามสร้างตนเองเมื่อโตขึ้น"

บุญเริง "แล้วอย่างไรต่อไป"

บุญธี "ต่อแต่นั้น เสียงของบุญเริงประหนึ่งกระซิบที่หูเสมอ ๆ ว่า "อ้ายคนกินเศษอาหาร" เสียงของบุญเริงนั้นแลเตือนให้พยายามสร้างตนต่อมา บัดนี้รู้สึกว่าคำพูดคำนั้นเป็นกำลังส่วนใหญ่ให้พยายามสร้างตนเอง ไม่ถอยหลังกระทั่งบัดนี้ดังบุญเริงได้เห็นแล้ว"

บุญเริงอึ้งอยู่ครู่หนึ่งแล้วพูดว่า "เวลานั้นฉันกำลังเติบโตด้วยความหยิ่งจองหองใช้คำพูดอย่างไร้ความคิด พอรู้สึกว่าพูดผิดก็ตามหาบุญธีไม่พบเสียแล้ว จะขอโทษคำเกินที่ได้กล่าวบัดนี้เราพบกันอีก จึงถือโอกาสขอโทษบุญธีเสียด้วย"

บุญธี "เราไม่เคยคิดว่า คำพูดเช่นนั้นเป็นคำพูดดูหมิ่น ฉันกลืนน้ำตาเพราะทุเรศ และช้ำใจในวาสนาของตนเอง การที่ฉันตั้งตัวได้ก็โดยอาศัยคำพูดของบุญเริงดักเตือน ฉันควรจะขอบใจบุญเริงมากกว่า และขอบใจเธอ ณ โอกาสนี้ด้วย" บุญธีพูดแล้วเหลือบตาดูผู้ฟังพลางถามว่า "บุญเริงมาอย่างไรไปอย่างไรจึงมาถึงบ้านนี้"

บุญเริง "เวลานี้ฉันกำลังตกทุกข์ได้ยาก ต้องอาศัยศาลาวัดเอนหลัง บางแห่งก็นอนไม่สะดวก บางคราวก็ถูกขับไล่โดยเจ้าหน้าที่เข้าใจว่าเป็นคนจรจัด และฉันมาที่บ้านเธอก็ต้องหลบหนีเจ้าหน้าที่มา มิฉะนั้นจะต้องถูกส่งเข้านิคมขอทาน ระหว่างที่เร่ร่อนอยู่นั้น ผู้ที่ฉันคิดถึงมากที่สุดก็คือบุญธีโดยเข้าใจว่าจะพอเป็นที่พึ่งได้ ซึ่งครั้งหนึ่งเมื่อเราเป็นเด็กเธอเคยเรียกให้ฉันรับประทานอาหาร และฉันดูหมิ่นอาหารของเธอว่า "เศษอาหาร" ฉันคิดได้ในเวลาต่อมาว่า แม้เธอมีสภาพแห่งความยากจนปกคลุมอยู่ก็ยังมีแก่ใจเชิญฉัน ส่วนฉันนั้นระลึกได้ว่าไม่เคยแสดงอัธยาศัยเช่นนั้นแก่เธอเลยมิใช่หรือ"

บุญธี "ฉันยังไม่เคยใส่ใจในเรื่องนั้น และยังระลึกไม่ได้ เรื่องของอดีตจะเป็นมาด้วยอาการอย่างไร ก็ย่อมเป็นความจริงปรากฏแก่ใจของผู้ระลึกถึง เราควรลืมเสียดีกว่า พูดถึงเรื่องปัจจุบันเถิด บุญเริง มั่งมีมาแต่กำเนิดไฉนจึงวอดวายลงรวดเร็วนัก คุณแม่ของเธอยังอยู่หรือสิ้นบุญแล้ว"

บุญเริง "คุณแม่ยังมีชีวิตอยู่ แต่พักอาศัยอยู่กับญาติ ฉันเข้าหน้ากับท่านไม่ติด คุณแม่ไม่ยอมเห็นหน้าฉันด้วย"

บุญธี "เป็นดังฤๅ"

บุญเริงไม่ตอบคำถามนั้น เสถามบุญธีว่า "พื้นที่สวนนี้เป็นสมบัติของใคร ฉันคิดว่าคงเป็นของบุญธี"

บุญธี "ถูกแล้ว ฉันมาก่อร่างสร้างตัวก่อนที่รัฐบาลจะตัดถนนมาจังหวัดนนทบุรี ตั้งต้นจากเป็นลูกจ้างดายหญ้า ลอกท้องร่องสวน รับผลไม้ไปขาย เก็บหอมรอมริบค่าจ้างไว้ ลูกไม้ออกตามฤดูกาล ฉันรับเหมาจากเจ้าของสวน โดยเอาเงินที่รับจ้างได้เป็นต้นทุนประกัน ขายได้เอาเงินส่งเจ้าของสวน

เก็บกำไรไว้ทำดังนี้มา ๕–๖ ปี พอมีเงินเป็นก้อนก็จัดหาซื้อที่สวนสมัยนั้นของถูกเงินแพง ต้องใช้ความพยายาม ต่อมาประมาณอีก ๓ ปี ได้จัดการชำระหนี้หมด และได้รับแม่มาอยู่ด้วยเพราะอยู่ไกลกัน ไม่มีโอกาสจะบำรุงมากนักเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยเพราะฉันเป็นคนอุปการะแม่มาแต่เด็ก ๆ ผลนั้นอุปการะสนองฉันอย่างชื่นใจโดยฉันไม่มีที่ดินเป็นสมบัติมาแต่ก่อนเลย ผลนั้นได้อุปการะฉันให้มีขึ้นแน่ใจเช่นนั้น จึงได้ดำเนินอาชีพเช่นนี้ตลอดมา บุตรภรรยาก็ร่วมกำลังกันไม่อิดหนาระอาใจ ดูก็มีความสุขดี”

บุญเริงขบพันแน่น ด้วยความรู้สึกเสียวในดวงใจระบายความเศร้าออกมาพูดว่า “ฉันตรงกันข้ามกับเธอเวลานี้ไม่มีรับประทานแม้แต่เศษอาหาร เธอรู้จักพระวัดไหนบ้าง ช่วยพาฉันไปรดน้ำมนต์สักครั้ง อันความจริงฉันจะไปเองก็ได้แต่เกรงว่าพระท่านจะไม่รดให้ เพราะสภาพของฉันเวลานี้คือคนขอทานนั่นเอง”

บุญธี ฟังคำพูดของบุญเริงด้วยรู้สึกสลดใจสังเวชในชะตากรรมของมนุษย์ มั่งมีแล้วก็จน จนแล้วก็มั่งมี เมื่อยังประมาทก็ระเริงตามปรารถนา ว่าระสุดท้ายก็หันมาพึ่งพระ หมายความว่าหมดที่พึ่งแล้วก็นึกถึงศาสนา เมื่อยังมั่งมีศรีสุขลืมศาสนา ครั้นจะเข้าหีบศพ ก็ดิ้นรนเอาศาสนาเป็นเพื่อนตาย เอาศาสนาต่อสู้กับความตาย ทั้งนี้เป็นธรรมดาของมนุษย์ที่ยังเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ เมื่อไม่สมปรารถนาก็ลงโทษศาสนาต่าง ๆ นานา อนิจจาความประมาทของโกกียชน ตรึกดังนี้แล้วจึงพูดขึ้นว่า "พระสงฆ์ท่านมาปักกลดอยู่กลางทุ่งองค์หนึ่ง พระภิกษุเช่นนี้มีดวงใจเด็ดเดี่ยว ไม่เกาะเกี่ยวในกามารมณ์มีปกติรูปเดียวเที่ยวไป เพื่อบังคับใจให้สงบตั้งอยู่ในสังวรตามหลักพระธรรมวินัยถ้าเราได้น้ำปากน้ำลายของพระภิกษุผู้เช่นนี้ น่าจักเป็นโชคอันดีไม่น้อย เราควรไปขอพรจากท่าน"

ทั้งสองคนตกลงกันแล้ว ก็จัดธูปเทียนดอกไม้และปานะอันสมควรแก่สมณะ กับน้ำเพื่อทำน้ำมนต์หนึ่งกระป๋องเดินทาง

ไปถึงพระธุดงค์เป็นเวลาโพล้เพล้ ผู้ทรงศีลห่มจีวรพาดสังฆาฏิ นั่งตัวตรงประนมมือเพียงอก ข้างหน้ามีธูปจุดไฟแล้วปักอยู่ ๕–๖ ดอก ตาทั้งสองหลับสนิท ปากพร่ำพระพุทธมนต์ตามอัธยาศัย บุญเริงและบุญธีนั่งรอโอกาสอยู่ครู่หนึ่ง บุญเริงไอขึ้น พระธุดงค์จึงเปิดเปลือกตา เหลียวมองดูข้างหลังเห็นชายทั้งสองคนนั่งอย่างเรียบร้อย ครั้นกระทำศาสนกิจต่อไปจนพอแก่ความประสงค์แล้ว จึงเริ่มปราศรัยแก่สองสหายว่า "สบายดีหรืออุบาสก"

เสียงเนือย ๆ แต่เย็นจับใจสองสหายยิ่งนัก ชายสองคนลุกขึ้นนั่งกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ยกเครื่องสักการะและปานะน้อมถวายแล้วตอบว่า "สบายดีขอรับ"

พระธุดงค์ "ขออนุโมทนาในการกุศลทานของท่านสมณธรรมอันอาตมาได้ประพฤติปฏิบัติแล้วด้วย กาย วาจา ใจมีประมาณเท่าไร ขออุบาสกจงได้อนุโมทนาเพื่อความเป็นผู้มีส่วนแห่งบุญจริยานั้นด้วย และขอให้ประสบพรอันอุบาสกปรารถนาแล้วทุกประการ"

สองสหายก้มศีรษะกราบรับพรด้วยเอมอิ่มใจยิ่งนัก นั่งปกติแล้วพระธุดงค์เริ่มถามสองสหายว่า มีธุระอะไรหรืออุบาสก

บุญธีประนมมือตอบว่า "นายคนนี้ชื่อบุญเริงเป็นเพื่อนกันมาแต่เด็ก ๆ เขามีทุกข์ต้องการขอน้ำมนต์ของพระคุณเจ้าอาบเพื่อล้างซวยเสียที"

พระธุดงค์เพ่งสายตาอันเข้มแข็งด้วยเมตตาจิต มองหน้าบุญเริงไม่ชัดเจนมากนัก เพราะเป็นเวลาค่ำมากแล้วจึงถามว่า "อุบาสกมีทุกข์ร้อนอย่างไรจงเล่าสู่กันฟัง เวลายังไม่ดึกมากมิใช่หรือ ?"

ความเงียบปรากฏในท่ามกลางทุ่ง ลมโชยมากับไอร้อนพอเหมาะสม มองเข้าไปในหมู่บ้านเห็นดวงไฟประกายเป็นระยะ ๆ เหมือนดวงดาวผุดขึ้นจากพื้นดิน บุญเริงยังไม่ตอบคำถามของพระธุดงค์ เขานั่งสะท้อนถอนลมหายใจอยู่ตลอดเวลา

พระธุดงค์ "อุบาสก เธอเจ็บเป็นโรคอะไรหรือจึงต้องอาบน้ำมนต์"

บุญเริง "เป็นโรคจนขอรับ พระคุณผู้เจริญ"

พระธุดงค์ "จนมาแต่กำเนิดหรือเพิ่งเริ่มยากจน"

บุญเริง "เพิ่งเริ่มยากจนมากว่า ๑๐ ปี เมื่อผมเกิด มารดาบิดาผมมั่งมีพออวดเขาได้ นายบุญธิทราบดี เพราะเขาเป็นเพื่อนกับผมมาแต่เยาว์"

พระธุดงค์ "เป็นอันรับฟังว่า เป็นความจริง เวลานี้มารดาบิดาของเธอยังมีชีวิตอยู่หรือ"

บุญเริง "มีแต่มารดา ท่านอาศัยอยู่กับญาติผมไม่ได้พบกับท่านมานานแล้ว ท่านไม่ต้องการเห็นหน้าผม ผมก็หมดความจำเป็นจะพบท่าน จึงไม่ทราบว่าเวลานี้ท่านเป็นอย่างไร'

ท่านผู้ทรงธุดงค์วัตรเกิดความสังเวชในใจ สายตาของท่านแหวกความมืดมองหน้านายบุญเริง สังเกตตามแสงจันทร์เห็นหน้าตาไม่ชั่วร้ายนัก ไฉนดวงใจจึงชั่วร้ายเกินประมาณ แล้วเริ่มปราศรัยว่า "อุบาสกความมั่งมีของเธอสูญหายไปได้อย่างไร เพราะเหตุไรความจนจึงมากำจัดความมั่งมีในชีวิตของเธอได้"

บุญเริงมองดูไปรอบทิศ แสงจันทร์จับกรดพระธุดงค์ขาวโพลงบุญเริงตรึกตรองว่า ภายในกลดนั้นน่าจักนอนสบาย คิดจะบวชแล้วหากลดมานอนเช่นนั้นบ้าง ครู่หนึ่งจึงเล่าประวัติของตนว่า

"พระคุณเจ้าผู้ผ่องใสด้วยกำลังพรต ผมเกิดในสกุลที่มีอันจะกินคนหนึ่ง ซ้ำเป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่ ผมจึงเป็นประหนึ่งแก้วตาและดวงใจ มารดาบิดาประคับประคองถนอมผมอย่างดียิ่งเสมือนคนมีจักษุพิการเสียข้างหนึ่ง พยายามถนอมดวงตาข้างเดียวของตน ฉะนั้นเพราะความเป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่ จะเลือกรักมักชังเหมือนคนมีลูกมากไม่ได้ จะดีชั่วอย่างไรก็ต้องหวานอมขมกลืน แม้ไม่เต็มใจก็ต้องจำใจรักดีชั่วก็เป็นลูก

"ข้าแต่พระคุณผู้สมบูรณ์ด้วยสัมมาปฏิบัติ ความรักของพ่อแม่ซึ่งมีในลูก ผมคิดได้ในบัดนี้ว่า มีคุณภาพสูงมากสูงจนพ้นระดับจะวัดได้ ท่านตามใจผมมาก เมื่อเป็นเด็กผมเกเร

ท่านก็พูดว่า ถูกแล้วจะกลัวอะไร อำนาจเงินย่อมชนะทุกอย่าง ผมไม่เต็มใจไปเรียนหนังสือ ท่านก็พูดว่าเลิกเรียนก็ได้ เรามีสมบัติพอที่จะหาความสุขได้ตลอดชีวิต ครั้นจำเริญวัยต่อมา ท่านก็พูดว่า โตแล้วต้องทำงานเพื่อเงิน

"ผมลองลอกท้องร่องดูบ้าง ถากหญ้าบ้าง ไถนาบ้าง แต่ละประการมันฝืนใจเหลือทน จึงหาทางเลี่ยงจากการงาน ถือการเที่ยวเป็นสรณะ ครั้งแรกมารดาท่านไม่ว่ากล่าว เพียงแต่เตือนว่าอย่าเกินพอดี ผมเที่ยวจัดขึ้นท่านก็บ่นว่าไม่ไหวใช้เงินเป็นเบี้ย ท่านตัดการเที่ยวของผมด้วยการไม่จ่ายเงิน แต่ไม่เป็นของแปลก เพราะผมเป็นลูกย่อมมีสิทธิ์รู้ที่เก็บทรัพย์ของมารดาบิดา ผมถือโอกาสเมื่อมารดาบิดาเผลอ ผมเฉี่ยวทรัพย์เอาตามสบาย ต่อมาบิดาหาบุญไม่แล้ว ถึงคราวปลงศพมารดาก็พบความจริงว่า ทรัพย์สินที่สะสมไว้นั้นอันตรธานไปหมดแล้ว ความสูญไปแห่งทรัพย์ของมารดา ย่อมนำมาซึ่งความโศกให้แก่แม่ไม่น้อยไปกว่าความตายของพ่อ มารดาของผมระบาย

ความทุกข์ออกมาว่า สะสมเงินทองไว้มากกว่า ๑๐ ปี ต่อไปจนจะไม่มีกำลังหาทรัพย์ได้เพราะชรา มารดาพร่ำสอนผมมากมาย ผมจำได้คำเดียวในบัดนี้ว่า "ลูกผลาญ"

พระธุดงค์ "เพราะอะไร เธอจึงสุรุ่ยสุร่ายเปลืองมากนัก"

บุญเริง "ผมชอบเที่ยว ชอบสมาคมจนลืมตัว ชอบมากที่สุดคือดื่มและเต้นรำ ดื่มอย่างไม่อั้น สุราชั้นหนึ่ง นารีชั้นเอก ผมก็ลอยพริ้วไปตามกระแสของโลก"

พระธุดงค์ "ระยะนี้มารดาของเธอว่าอย่างไร"

บุญเริง "ก็อย่างว่านั้นแหละขอรับ เห็นหน้าผมก็มีคำบ่นว่าเป็นคำอวยพร ทั้งรักทั้งแค้น ประการสุดท้ายท่านก็หลั่งน้ำตากรวดน้ำให้ผม"

พระธุดงค์ "เรื่องของอุบาสกพิศดารน่ากลัว เชิญเล่าต่อไป"

บุญเริง "ใคร ๆ ก็ยกย่องผมว่าเป็น เอตทัคคะ"

พระธุดงค์ "เป็นเอามากกระนั้นเชียวหรืออุบาสกดีกรีในความหายนะของเธอฉันคิดว่า สูงกว่ายอดภูเขาหิมาลัย จงอรรถาธิบายต่อไป ฉันเป็นสมณะไม่รู้รสในการดื่ม การเต้นรำ และมีนารีโฉมงามเคียงข้าง ถ้าดีจะทิ้งกลดไว้ที่ทุ่งนี้ จะตามอุบาสกไปสมัครเป็นเช่นนั้นบ้าง"

บุญเริง "วาเลนติโน พระคุณท่านยังรู้จักดีหรือ"

พระธุดงค์ "ฉันเป็นสมณะ ถือการเดินป่าเป็นวัตรไกลจากแสงอารยะ จะทราบซึ้งอะไรในคำว่า วาเลนติโน อันเป็นศัพท์สมัยปรมาณู ถ้าจะคาดคะเนเอา ฉันก็หมายความว่าเป็นชื่อของศาสตร์ชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นสูตรนำบุคคลให้ก้าวไปสู่ความเป็นเศรษฐีกระนั้นมิใช่หรือ อุบาสก"

บุญเริงคิดว่า "พระธุดงค์องค์นี้น่าจะเซ่อจนเซอะ ก็สมควรแล้ว เพราะมีแต่ก้มหน้าหรี่ตาไปตามทุ่งตามป่าเที่ยวแสวงหาความโง่จนไม่พบแสงสว่างของอารยโลก" ตอบอย่างไม่เต็มใจว่า "วาเลนติโน เป็นเพลงที่นักเต้นรำกระหายนัก แต่

จะเต้นรำให้ชำนาญตามระเบียบนั้น มิใช่ทำได้โดยง่าย แต่ผมเชี่ยวชาญถึงกับได้เกียรตินิยมว่า เจ้าชายแห่ง วาเลนติโน"

พระธุดงค์ "วาเลนติโน เขาเต้นกันอย่างไร ถ้าจะสนุกดี สมณะไม่เคยเห็น สมณะถือธุดงควัตรเช่นนี้ ชำนาญแต่การเดินตามทุ่งตามป่าตามเขา ไม่เข้าใจในการร้องรำทำเพลง วาเลนติโนมีดีอย่างไร จึงทำให้อุบาสกหลงไหลจนเสียคน"

บุญเริง "ท่านไม่เห็น ถ้าได้เห็นแล้ว จะต้องขว้างกลดทิ้ง เปลื้องสบงจีวรโยนเข้ากองไฟ ท่านจะหลับตาไม่ลงเมื่อเห็นเขาเต้นวาเลนติโน ท่านจะต้องจ้องดูจนลืมกระพริบตาจนลืมกินลืมนอน แต่การดื่มนั่นแหละจะลืมไม่ได้"

พระธุดงค์ "รุนแรงอย่างวิเศษเพียงนั้นเทียวหรืออุบาสก"

บุญเริง "ถ้าท่านต้องการความจริง ต้องไปพิสูจน์ด้วยตนเอง"

พระธุดงค์ "ถ้าเช่นนั้นขอเชิญท่านบรรยายต่อไป"

บุญเริง "วันอันเป็นเบื้องต้นแห่งความหายนะของผมนั้นมีดังนี้ คู่เต้นรำหน้าใหม่ สวยจนใครจับไม่ติด เป็นลูกครึ่งชาติ เก๋มากแต่ยังไม่ถึงขั้นก๋ากั่น งามอย่างที่พรรณนาในบาลีว่า เกสา โสภณา ผมงาม, ทนฺตา โสภณา ฟันงาม, นขา โสภณา เล็บงาม, นลาตํ โสภณํ หน้าผากงาม, สณฐานํ โสภณา ทรวดทรงงาม, ภมุกา โสภณา คิ้วงาม, โอฏฺโฐ โสภโณ ริมฝีปากงาม และ วณฺณํ โสภณํ ผิวงาม รวมความว่างามครบถ้วนของกระบวนงาม"

"น่ารักน่าพึ่งยิ่งนัก เมื่อเจ้าหล่อนพูด ตรงกับความจริงที่ท่านจินตกวีเคยเขียนไว้ว่า

โอษฐอ่อนฉอ้อนเอื้อน ยามยิ้มเหมือนจะชวนหวัว
คางคอละออทั่ว ยั่วกามาในราตรี

เจ้าหล่อนแต่งตัวเพริดพริ้ง และไหลพริ้งบนเวทีเต้นรำกลมกลืนกับสีนวลแห่งแสงสีนีออน อันความจริงแล้วแสงนีออนสะท้อนแสง เพราะแรงนวลปลั่งแห่งผิวกายของเจ้าหล่อน ผม

เห็นแล้วสะอื้นรักทันที อยากจะกลิ้งลงแทบเท้าของเจ้าหล่อน เพื่อสารภาพความจริงใจ พอดนตรีกระหึ่มขึ้น โชคดีเป็นของผม ผมได้เป็นคู่เต้นรำกับนางงามที่กล่าวแล้วสมใจ หลายเพลงผ่านไปใคร ๆ ก็ให้เกียรติว่าผมกับสตรีคนนั้นเต้นรำสวิงสวาย และงามจนคนดูยุงกัดไม่เจ็บ"

"วาเลนติโนเป็นเพลงสุดท้าย เจ้าหล่อนเยื้องย่ายเชี่ยวชาญมาก แต่ไม่เหนือความสามารถของผม ถึงเพลงนี้ผมสังเกตว่าเจ้าหล่อนมีแววตาท้าทาย ริมฝีปากกระหาย เยื้องกรายส่ายไปมาประหนึ่งจะท้าคนทั้งโลก การเต้นรำได้ผ่านไปตามกระแสสายเพลง ดนตรี กระหึ่มยั่วใจเราเหวี่ยงกันจนสุดเหวี่ยง เหวี่ยงแล้วเหวี่ยงอีก เครื่องแต่งตัวพริ้วไปตามกระแสลม เมื่อเราอยู่ในระเบียบของเพลง แม้เครื่องแต่งตัวจะผิดระเบียบอย่างไรไม่มีใครลงโทษว่าจะเป็นอนาจาร หรืออุจาดตา เพราะอารยะนิยมว่าเป็นศิลป์ ไม่มีผิดศีลธรรม คนดูลืมกระพริบตาแสงนวลของไฟบวกกับผิวงามของเจ้าหล่อน จะมีอะไรน่าดู

และน่ารักกว่านั้น ความโลดโผนของการเต้นรำที่ยังดีกว่านี้ขอ งดไว้ไม่ควรแก่การฟังของสมณะ"

พระธุดงค์ "ฟุดฟิดฟอไฟมากนักหรืออุบาสก ลองขยายให้ฟังเพื่อเป็นแนวทานแห่ง "อนิจจธรรม" บ้างก็ดีเหมือนกัน"

บุญเริง "อีตรงนี้ซิท่าน"

พระธุดงค์ "อีตรงไหน อุบาสก" ยิ้มถาม

บุญเริง "**พิศผ่านด้านบงกช**"

พระธุดงค์ "อะไรกัน อุบาสก เต้นรำอย่างดี ๆ ทำไมดันลงไปในสระบัว ร้อนนักหรือ ร้อนเหล้าหรือเมารัก"

บุญเริงเบิกตากว้าง มองหน้าพระธุดงค์อย่างทุเรศตรึกในใจว่า "อันจะหาความโง่จากใครนั้นคงไม่หาได้ง่าย ๆ และมาก ๆ เท่าหาตามวัด อนิจจาเอ๋ย หลวงพี่มาตีความด้านบงกช เป็นสระบัวไปได้" แล้วพูดเป็นสำเนียงหยันว่า โธ่เอ๋ย ด้านบงกชสระบัวก็พอถูกบ้าง แต่เป็นสระบัวของคนโง่คร้าบ"

พระธุดงค์ยิ้มอย่างสมณะ ที่มีวินัยและกำลังใจอันสังวรดีแล้ว จึงพูดเปรย ๆ ทำนองเอาใจบุญเริงว่า "กระนั้นหรืออุบาสก"

"ง้าน ง้าน" บุญเริงรีบรับรองด้วยความพอใจ "ผ้าผืนน้อย ๆ และบางเบ็นใยบวนั้น ไม่บังสายตาผมได้ ยิ่งอยู่ในอ้อมแขนด้วย ก็ยิ่ง.................

พระธุดงค์ "ก็ยิ่งน่าเกลียดกระนั้นหรือ อุบาสก และอย่างไร ?"

บุญเริง "**งามช้อยชดหมดราคี**"

พระธุดงค์ "อุบาสกนี่เจ้าบทเจ้ากลอนเสียด้วย และอะไรต่อไป ?

บุญเริง "**ขาวผ่องลอองศรี**" พูดแล้วนึกถึงอารมณ์เก่า"

พระธุดงค์ "ต่อไปอุบาสก"

บุญเริง "**มีสัณฐานบานเบ่งทรวง**"

พระธุดงค์ แล้วอะไรต่อไป

บุญเริง "ขณะที่อารมณ์ เพลินกำลังคว้างอยู่บนเวทีนั้น เจตนารมณ์ ของผมก็ เลื่อนลอย ไปตาม กระแสเพลง เคลิ้ม ไปว่า หมื่นสาวและแสนสวยจะเอาชนะเจ้าหญิงวาเลนติโนของผมเพียง สาวและสวยเดียวก็ไม่ได้ ตัดสินใจว่านางฟ้านางสวรรค์ ผม ไม่จำเป็นต้องปรารถนา เมื่อมีเจ้าหญิงวาเลนติโนเคียงข้าง คำ ว่า สวรรค์ ไม่มีความหมาย"

พระธุดงค์ "เพราะดังฤๅ อุบาสก"

บุญเริง "โธ่ พระคุณผู้เจริญ นางงามที่กำลังเสียดกระ แซะในอ้อมแขนของผม เพราะบทระเบียบบังคับของเพลงที่กำลัง คว้างอยู่รอบ ๆ เวทีนั้น สายตาของผมเป็นโจรปล้นความงาม ของเจ้าหล่อนตลอดเวลา เป็นอย่างนี้นะท่าน ชีพจรของผมเต้น อยู่ในสายรักสายเดียว มันแน่อย่างงี้พระคุณผู้เจริญ"

พระธุดงค์ "แน่อย่างไร อุบาสก"

บุญเริง "โธ่ท่าน มันเป็นอย่างงี้"

พระธุดงค์ "ที่ว่า มันเป็นอย่างงี้นั้น พูดเร็วเถิดว่า เป็นอย่างไร ?"

บุญเริง **"เสน่ห์หนักสลักจิตร"**

พระธุดงค์ "ขึ้นคัมภีร์กามศาสตร์แล้ว ดีเหมือนกัน ดำเนินต่อไป"

บุญเริง "**กำเริบฤทธิ์สวาทไหว**"

พระธุดงค์ "ถูกแล้ว อุบาสก เดินตามเส้นสูตรของกามศาสตร์เผงเลย ดำเนินเรื่องต่อไป

บุญเริง "**รักตรึงคนึงไป**"

พระธุดงค์ "แน่ ๆ ถูกต้อง เข้ามุมฉากสามเหลี่ยมแล้ว เชิญเล่าต่อไป"

บุญเริง "**ในสรรพางค์ระหว่างเพลง**"

พระธุดงค์ "แน่นอนอุบาสก ไม่พลาด องศารักต้องเป็นอย่างนั้น ได้เหลี่ยม ได้มุม ได้ฉาก อะไรเล่าจึงมีพลาด อุบาสก เธอเชี่ยวชาญมนต์รักเสียยิ่งนัก"

บุญเริงบรรยายแล้ว ดวงตาละห้อยด้วยอารมณ์เก่าถามว่า "พระคุณท่านเชื่อหรือไม่"

พระธุดงค์ "เชื่อ"

บุญเริง "เชื่ออย่างไร พระคุณเจ้าไม่เคยเต้นรำเคยแต่เดินดง"

พระธุดงค์ "เชื่อตามสภาวธรรม"

บุญเริง "พระคุณท่านโปรดอธิบาย"

พระธุดงค์ "อันบุคคลกำลังหิวจัด อาหารที่จะแก้หิวเพียงน้ำข้าวสักแก้วเดียว ผู้หิวกระหายก็เข้าใจว่ามีรสวิเศษ กว่าโอวัลติน ๑ แก้วมิใช่หรือ"

"ที่ผมเล่าถวายนี้ พระคุณท่านเข้าใจดีอยู่หรือ" บุญเริงถาม

"เข้าใจดี และดีกว่าอุบาสกเข้าใจ" พระธุดงค์ตอบ

บุญเริงอึ้งอยู่ครู่หนึ่ง บุญธีพอเข้าใจในรสแห่งคำบรรยายพระธุดงค์รินน้ำในกาใส่ถ้วย จิบจนพอแก่ความต้องการแล้วส่งกาให้สองสหายดื่ม ดวงจันทร์กำลังเร่งแรงให้มีรัศมีกล้าขึ้นอีกและรีบขับเทวรถมุ่งไปด้านอัษฎงค์ คล้ายกับเกรงว่าจะข้ามฟากฟ้าไม่ทันกำหนด ฉะนั้น เวลานี้ทุ่งนาจึงเย็นฉ่ำด้วยน้ำและสายลม

"พระคุณท่านเข้าใจอย่างไร" บุญเริงเริ่มถาม

พระธุดงค์ "เข้าใจตามพระพุทธสุภาษิตว่า **ปริชิณฺณมิทํ รูปํ** รูปนี้คร่ำคร่าแล้ว **โรคนิทฺทํ ปภงฺคุณํ** เป็นรังของโรค เป็นของเปื่อยพัง กายเน่าจะย่อยยับไป เพราะความตายเป็นที่สุดของชีวิต และเราคิดว่านางงามของอุบาสก จะต้องเป็นอาหารของหมู่หนอน เราดำริต่อไปว่า เจ้าพวกหนอนเหล่านั้น มันจะพิสูจน์ได้หรือไม่ว่า เลือด เนื้อ เสลษม์ น้ำเหลือง น้ำหนอง ซึ่งไหลซึมอยู่ในร่างเจ้าหญิงวาเลนิโนของเธอ และของฉันด้วย เมื่อตายลง จะวิเศษกว่าซากศพสัตว์ต่าง ๆ อย่างไรบ้าง เราเข้าใจดีกว่าอุบาสกด้วยอาการดังนี้"

"บุญเริง" เมื่อเพลงวาเลนนิโนผ่านไปแล้ว ดวงใจของผมก็เริ่มอาละวาดทันที จึงบำเพ็ญตนดุจแมลงเกาะชายกระโปรงเจ้าหญิงวาเลนติโนไปทั่วทิศ ผู้เชี่ยวชาญต่อผู้เชี่ยวชาญพบกันเข้า เราก็ลืมบ้าน ลืมมารดาบิดา ลืมฐานะและลืมตัวเอง ปรับความเข้าใจกันง่ายดายเหลือเกิน"

"หนึ่งปีผ่านไป ผมใช้ชีวิตรื่นรมย์อยู่ในสังคม งานไม่ต้องคิดถึง มีแม่หาทรัพย์เก็บเล็กผสมน้อยอยู่ทางบ้านก็พอแล้ว แม่หา ผมใช้ แม่หวง ผมลัก ผมไม่ต้องง้อใคร ให้เจ้าหญิงวาเลนติโนพอใจในตัวผมเท่านั้นแลเป็นยอดปรารถนา"

เมื่อถึงคราววิบัติ น้ำท่วมสวนและนาหมด พืชพันธุ์ในสวน ข้าวกล้าในนาเสียหายสิ้น เหลือแต่แผ่นดินเปล่าเศรษฐกิจในบ้านตกต่ำ มารดาเรียกผมไปปรึกษา ท่านพูดอย่างอ่อนหวานว่า บุญเริงเราหมดตัวแล้ว เงินทองที่แม่สะสมไว้ เจ้าใช้สอยหมด แม้เงินที่ได้รายวันอันแม่หามาด้วยหยดเหงื่อ เจ้าก็หาโอกาสฉกฉวยไปใช้เสมอ แม่หาลูกใช้ แม่ห้าม ลูกขโมยจนแม่หมดตัว บัดนี้เราถูกภัยธรรมชาติ มีแต่พื้นดินเปล่า ทุนที่จะทำต่อไปไม่มีเสียแล้ว จะต้องตั้งต้นใหม่ด้วยการหาทุน คราวนี้มีทางเดียวจะต้องกู้หนี้ยืมสิน อันการกระทำเช่นนั้นแม่ขายหน้าชาวบ้านเหลือเกิน เพราะในสกุลเรา ๓ ชั่วโคตรมาแล้วเลี้ยงตัวมาด้วยการรักษาเกียรติของสกุล มีจนก็ทนกัดก้อนเกลือ แม่

คนเดียวร่างกายมีกำลังน้อยเพราะชราบังคับ ทำอะไรก็ไม่ได้มากนัก จะให้เหมือนดังหนุ่มสาวไม่ได้ จะเกินกำลัง อันพ่อของเจ้าเมื่อก่อนจะตาย ได้สั่งนักสั่งหนาว่ายากดีมีจนอย่างไรทองและที่ดินอย่าจำนำ อย่าให้ใครยืมไปทำเช่นนั้น ให้ทนต่อสู้กับ โชคชะตา เอาชนะด้วยความ อดทน และความเพียรเป็นเวรกรรมของแม่ ที่รักษาคำศักดิ์สิทธิ์ของพ่อเจ้าไว้ไม่ได้ เมื่อแม่พูดดังนี้ น้ำตาของท่านก็หลั่งออกมาสะอื้นฮัก ๆ ครู่หนึ่ง ท่านก็สะกดความโศกไว้ได้ท่านลุกขึ้นไปกราบที่โกศบรรจุอัฐิบรรพบุรุษ ท่านรำพันถึงความทุกข์ และความจำเป็นที่ต้องละเมิดคำสั่ง และขออนุญาตเพื่อปฏิบัติตามเจตจำนง ครั้นแล้วท่านก็เอามือฟายน้ำตาพูดว่า "บุญเริงต้องทำธุระแทนแม่ และต้องซื่อสัตย์ต่อแม่เสมอไป ความเหลวไหลของลูกทำให้สมบัติสูญสิ้นแล้ว เจ้าจงเข้าใจไว้เถิดว่า ที่แม่ห้ามและป้องกัน มิใช่เพื่อแม่ แต่เพื่ออนาคตของลูก ต่อไปขอให้บุญเริงเลิกความประพฤติอันไม่มีสาระนั้นเสีย หันหน้ามาร่วมการงานกับแม่"

"เจ้าจงจำไว้ว่า ต้องการเงิน ต้องทำงาน ไม่ทำงานเงินไม่เกิด เจ้าใช้เงินมามากแล้ว แม่ทำ แม่หา แม่เก็บรักษาคนเดียว ขอให้เจ้าจงเห็นใจ แม่ไม่เคยคิดทรยศลูกเลย แม้ลูกจะเลวทรามอย่างไร แม่ยังรักและสงสารด้วยดวงใจของแม่นั่นเอง"

"ผมได้ให้คำสัญญากับแม่อย่างชื่นใจ แต่ความจริงเหมือนยาพิษเคลือบด้วยน้ำหวาน เอาที่ดินไปจำนำไว้กับธนบดีผู้หนึ่งเป็นเงินหลายหมื่นบาท ที่เป็นหมื่นนั้นผมเพิ่มเอาเองโดยมารดาไม่ทราบ โชคร้ายมาทับถมอีก พืชพันธุ์ที่ปลูกถูกน้ำท่วมอีก เวรซ้ำตามสนอง จึงพ้นวิสัยที่จะป้องกันมารดาให้ผมไปกู้เงินอีก เมื่อผมได้รับฉันทะแล้วบอกขายเลยทีเดียว นำเงินจำนวนที่มารดาต้องการมาให้ เหลือจากนั้นผมปิดบังไว้ ต่อมาประมาณ ๓ เดือนเจ้าของเงินที่นมขายที่ออกหมายขับ ไล่มารดา ในที่สุด ความก็ ปรากฏ ขึ้นว่าผม เป็นลูกทรยศ เป็นลูกขายแม่ แม่กับลูกก็กลายเป็นขมิ้นกับปูนตั้งแต่บัดนั้นมา"

"ส่วนผมก็ดับทุกข์ด้วยเพลง "วาเลนติโน" ตามเคย เมื่อทรัพย์หมดไป ทรัพย์ใหม่ไม่มีเพิ่มเข้ามาการใช้จ่ายก็ฝืดเคือง เจ้าหญิงวาเลนติโนของผมเมื่อทราบชัดว่าผมเป็นเจ้าชายวาเลนติโนที่ถังแตกแล้วแม่ก็ปฏิเสธความรักแก่ผมเอาดื้อ ๆ ผมก็เป็นเจ้าชายที่ไร้ถิ่นมาจนทุกวันนี้"

"เมื่อพระคุณเจ้า ได้ฟังคำบรรยายของผมแล้วได้เมตตาอนุเคราะห์รดน้ำมนต์ให้ผมสักบาตร จะได้ล้างซวยให้สิ้นไป ได้โปรดเถิดพระคุณเจ้า"

พระธุดงค์ "ดูฤาอุบาสก ทำไมเธอจึงไม่แสวงหาชนิดที่เธอเรียกว่า **"โอษฐ์อ่อนฉะอ้อนเอื้อ"** อีกเล่าโบราณว่า เนื้อเต่ายำเต่า หรือหนามยอกเอาหนามบ่ง"

บุญเริง "ม่าย–ละ–ขอรับ เกรงจะโดนชนิดฉะอ้อนลวงเข้าอีก"

พระธุดงค์ "ถ้าเช่นนั้น **"ยามยิ้มเหมือนจะชวนหวัว"** จะดีบ้างกระมังอุบาสก ลองตรึกตรองดูอีกสักครั้ง"

บุญเริง "ร้อย–ไม่–ขอรับ เกรงจะโดนชนิดยิ้มมายาเข้าอีก"

"**คางคอละออทั่ว**" เป็นอย่างไรอุบาสก เก๋ไม่น้อยจะมีทางปลอดภัยบ้างกระมัง" พระธุดงค์พูดยั่ว

"พัน–ไม่–ขอรับ" บุญเริงตอบ "ผมเกรงจะไปโดนชนิดสวยแต่ภายนอกเข้าอีก"

พระธุดงค์ "ถ้าเช่นนั้น ชนิดที่เธอละเมอรักว่า "**ยั่วมากาในราตรี**" คงจะมีผลดีบ้าง ว่าอย่างไรอุบาสก ลองพิ้นความจำดู"

บุญเริง "หมื่น ไม่ เทียวขอรับ อันความมืดนี้แหละเลวมาก เพราะความมืดย่อมปิดบังสิ่งไม่ดีไว้ ใครชะล่าใจหงายหลังทุกคน"

พระธุดงค์พูดแนะนำว่า "อุบาสก เธอได้เกียรติเป็นเจ้าชายวาเลนติโนมาครั้งหนึ่ง ต่อมาก็ลอกคราบเป็นเจ้าชาย "ยาจโก" ถ้าจะปล่อยให้ชัดคงได้ความว่า เจ้าชายขอทาน

นั่นเอง น่าอัศจรรย์จริงหนอวาเลนติโนคลอดบุตรสืบสกุลเป็นยาจก ดูกรอุบาสก โรคซวยของเธอนั้นเป็นโรคขนาดหนัก จะล้างด้วยน้ำมนต์ไม่หายซวย เธอใช้สมบัติของมารดาบิดาโดยท่านไม่อนุญาตนั้น เป็นการละเมิดสิทธิ์ของท่าน ลูกทุกคนใช้สมบัติของมารดาบิดาได้เท่าที่ท่านให้สิ่งที่ท่านให้เป็นสิทธิของเรา ส่วนที่ท่านยังไม่ได้ให้ ยังเป็นสิทธิของมารดาบิดาอยู่ การกระทำของเธอ เป็นการละเมิดสิกขาบทข้อ ๒ โดยปริยาย เป็นการมัวหมองแก่เธอ”

“ดูกรอุบาสก เวลานี้เธอยากจน ต้องพึ่งคนอื่นอยู่เป็นผลอกตัญญูที่เธอกระทำต่อพ่อแม่แสดงให้เห็น ถ้าเธอต้องการกลับตัวได้ต้องเดินทางใหม่”

“อุบาสก จงจำไว้ว่า คนเราจะนั่ง นอน ยืน เดิน ต้องมีที่รับรอง ยืน เดิน นั่ง นอน บนอากาศไม่ได้จะตกลงมาคอหักตาย ต้องเดินบนที่รองรับเช่นเดินบนถนน มีถนน

รองรับเท้า จึงเดินไปได้ แม้ถนนนั้นแล ถ้ามากด้วยโคลนตม ขวากหนาม ก็เดินไม่สะดวกหรือไม่ตลอดเหมือนกัน

"ใจของคนก็เช่นนั้น ต้องมีสิ่งรองรับ ถ้าสิ่งรองรับดีบุคคลก็เดินไปทางดี ถ้าสิ่งรองรับดวงใจชั่ว บุคคลก็เดินไปสู่ทางชั่ว จงเลือกเฟ้นความจริงในตัวเธอนี่แล สิ่งที่รองรับดวงใจของเธอคือ "อกตัญญู" ท่านเลี้ยงมาไม่รู้จักบุญคุณ เมื่ออกตัญญูเป็นเจ้าดวงใจของเธอแล้ว ก็มีอบายมุขเป็นบริวารแวดล้อมแนะนำไปสู่ความวอดวาย เลวจนขายแม่บังเกิดเกล้า"

"ดูกรอุบาสก คนง่อยเปลี้ยเสียขาแขน ปากแหว่งจมูกด้วน ผู้มีอวัยวะพิการเช่นนี้ยังมีโอกาสทำความดีได้ ความเป็นมนุษย์ยังไม่สิ้นสูญไป เพราะยังรู้สึกผิดชอบ"

"ดูกรอุบาสก คนเสียใจ ชื่อว่าเสียความเป็นมนุษย์ คือความเป็นมนุษย์จางไปหมดเพราะไม่ทำความดี เช่น อุบาสกเป็นตัวอย่าง เพราะเป็นคน "ใจเสีย" จึงผลาญแม่ผลาญ

สมบัติของแม่ จนแม่ต้องระเหระหนไปพึ่งคนอื่น เมื่อทรัพย์สิ้นแล้ว กลับหนีเอาตัวรอด รักคนอื่นมากกว่าแม่ บำรุงบำเรอเขา เพื่อความสุขชั่วคราวเท่านั้น เธอนี่แหละเป็นคนใจเสีย แล้วก็ เสียคนต่อไป

"ดูกรอุบาสก ถ้าเธอต้องการกลับตัว ต้องการความอนุเคราะห์จากผู้อนุเคราะห์ ต้องการเป็นคนดี จงไปหาแม่ของเธอ จัดการเลี้ยงดูให้เหมาะสมจงไปทำงานเลี้ยงแม่เพื่อแก้ความยากจน ดังนี้แหละจะแก้ความยากจนได้ เพราะท่านกล่าวไว้ในมงคลสูตรว่า

เอวํ กิจฺฉาภโต โปโส มาตุ อปริจารโก
ธนมฺปิ ธนกามานํ นสฺสติ อิติ เม สุตํ

บุตรที่ มารดา บิดา เลี้ยงมา แล้ว โดยยาก อย่างนี้ ไม่บำรุงมารดาบิดา ประพฤติผิดในมารดาบิดาของตนย่อมเกิดในนรก ทรัพย์ย่อมฉิบหาย ย่อมประสบความทุกข์ยาก

การร่าเริงบันเทิงจิต การยิ้มแย้มแจ่มใส บุคคลย่อมได้เพราะการบำรุงมารดาบิดา

ดูกรอุบาสก พระพุทธวจนะนั้นผิดหรือ ตัวเธอแหละเป็นพยานรับรองความจริงของพระพุทธวจนะ เธอสิ้นความสุขทุกอย่าง ก็เพราะไม่เลี้ยงดูพ่อแม่มิใช่หรือ

"เวลานี้เธอขาดผู้อุปถัมภ์ เมื่อต้องการให้มีผู้อุปถัมภ์ จงรีบกลับไป "อุปถัมภ์มารดาของเธอ" ด้วยตนเอง น้ำมนต์ของเราไม่สามารถจะแทรกซึมไปล้างตัวซวย ในดวงใจของเธอได้ เว้นไว้แต่พรสวรรค์ ที่มารดาเธอให้นั่นแหละจะแก้ตัวซวยในดวงใจของเธอให้สิ้นสูญ จะต้องการอะไรด้วยน้ำมนต์ของเรา เมื่อใจของเธอมันโชกด้วยอกตัญญู ฉันจะรดน้ำมนต์ให้เธอก็เสมือนรดให้หัวตอ อันตอไม้หรือจะรู้รสแห่งน้ำ เมื่อเธอแกะตราที่จารึกอกตัญญูไว้จากดวงใจได้ เอาตราดวงใหม่ที่จารึกด้วยกตัญญูกตเวทีประดับแทน นั่นแหละเธอจงทราบเถิดว่าตัวซวยได้สูญสิ้นไปแล้ว เธอจะพบแต่ความร่มเย็น

เป็นสุข ดังพุทธภาษิตที่ฉันได้อ้างมาแล้วนั้น เธอจะจำไว้เป็นคำสุดท้ายว่า

ผู้ใดต้องการผู้อุปถัมภ์ ผู้นั้นจงสงเคราะห์มารดาบิดานี้แหละ เป็น อมต วาจาของ พระโคดม ศากยมุนี ผู้เป็น บรม ครูของเรา"

เมื่อธรรมชาติภาษิต อันพระธุดงค์พรรณนาอยู่ บุญเริง และบุญธีรื่นเริงบรรเทิงใจยิ่งนัก ครั้นแล้วต่างคนก็ต่างนมัสการลากลับมายังสถานของตน

ระหว่างเดินทางกลับ บุญเริงพูดว่า "เราไปขอน้ำมนต์แต่พระกลับให้น้ำพรอันมีค่าสูงกว่าน้ำมนต์ เพราะน้ำมนต์เพียงชำระกายให้สะอาดเท่านั้น ส่วนน้ำพรนั้นชำระใจให้สะอาดได้อีกด้วย จริงดังพระท่านว่าดวงใจฉันนั้นสกปรกเหลือเกินเมื่อเราได้น้ำพรของพระท่านแล้วควรปฏิบัติตนเพื่อผลของพรต่อไป เราจากกันที่ทางสองแพร่งนี้แหละฉันจะรีบไปตามหาแม่สวัสดีนะ เพื่อนรัก"

บุญธี "เวลาดึกมากแล้ว ค้างเสียก่อนพรุ่งนี้ค่อยเดินทางจะดีกว่า"

บุญเริง "ไม่ได้แม้แต่นาทีเดียว จะเป็นหรือตายก็ต้องเดินทางวันนี้และเดี๋ยวนี้ เมื่อฉันมีวาเลนติโนเป็นเจ้าหัวใจ เดินทางได้ตลอดคืน คำว่ากลัวไม่มีที่ใช้ในพจนานุกรมของความรัก ฉันจะไปตามหาแม่ แม่ของฉันแท้ ๆ จะมีอะไรมากลัว ฉันจะไปตามให้พบแม้แต่ร่างกระดูก ขอขอบใจในอัธยาศัยอันงามของบุญธี เธอจน แต่สร้างตัวเลี้ยงแม่ได้ ฉันรวย แต่ต้องขายแม่ ฉันจะอยู่ทนดูหน้าเธอได้อย่างไร" เขาพูดแล้วจับมือบุญธีบีบ แล้วรุดหายไปในความมืด ไปรับพรสวรรค์จากแม่เพื่อล้างตัวซวย

เดินไปได้สักครู่หนึ่งรู้สึกกระหาย เอามือล้วงลงในกระเป๋ากางเกง ซึ่งตนรู้อยู่ว่าไม่มีแม้แต่เศษสตางค์ พอชักมือออก มีธนบัตรสีเขียว ๕ แผ่นติดมือมา เขามองเพ่งดูกับแสงไฟที่ลอดจากช่องหน้าต่างบ้านหนึ่ง ทราบว่าเป็นอะไรแล้ว

น้ำตาของเขาไหลพรากออกมา เพราะระลึกถึงอัธยาศัยอันงามของบุญธี ซึ่งเขาไม่เคยคิดว่าจะเป็นไปได้ถึงเพียงนี้ บุญเริงรู้สึกตัวว่าย่อยยับไปก็เพราะเพลิงสังคม อันเกิดจากการไม่รู้ประมาณตนตามเผาเพราะเหตุนี้ ธรรมภษิตจึงมีเตือนว่า

"มตฺตญฺญุตา สทา สาธุ"

ความรู้จักประมาณ เป็นความดี

การใดไม่เกินพอดี ก็มีประโยชน์ ถ้าเกินพอดีก็มีโทษ ฉะนั้นควรมีสติรู้จักประมาณตนด้วยประการดังนี้.

บทที่ ๒

คำปฏิญาณของบุญเริง

ในรัตติกาลมีความมืด อันแสงจันทร์กำลังจำกัดอยู่และกำลังจะหมดแสง โดยถูกกลุ่มเมฆมหึมากำบังไว้ บุญเริงพยายามเดินทางอย่างไม่รีบจัดนัก อาศัยแสงสลัวของดวงจันทร์นำทาง เจตนารมณ์ของเขากำลังค้นคิดหามารดาว่าจะพบหรือไม่ และพบได้ที่ไหน เป็นความมืดที่ยังตกลงใจไม่ได้ เขารีบก้าวหน้าไป ๆ เหงื่อโทรมกายแล้วกลับแห้งผาก

เมื่อจวนถึงวัดเขมา บางเขน เขามองไปข้างหน้าสุดสายตา เห็นคนตะคุ่ม ๆ อยู่ ๓ คน อารมณ์หวาดก็เกิดขึ้น ยังคิดว่า ถ้าคนพวกนั้นเป็นคนไม่สุจริตก็อาจค้นเอาทรัพย์ไป หรือทำร้ายร่างกายให้เจ็บปวด เงินร้อยบาทที่บุญธิให้มา จะตกเป็นอาหารของคนร้าย เขาคิดว่า ไม่ได้พบกับเงินร้อยบาท

มานานปีจำต้องสงวน โบราณเตือนไว้ว่า อย่าไว้ใจทาง อย่าวางใจคน เราจะรู้ได้อย่างไรว่า เขาไม่ใช่คนพาล จะถอยก็ไม่ไหว เพราะได้เดินทางมาไกลแล้ว จะไปก็ไม่รอด ด้วยเกรงภัยเฉพาะหน้า เขาเดินตรองถึงความปลอดภัยเรื่อยมา ค่อย ๆ ชลอฝีเท้าให้ช้าลงเพื่อหาทางป้องกันตัว ได้เห็นกระป๋องนมทิ้งอยู่ข้างถนน ๓ กระป๋อง น่าจะเป็นเด็กคนใดคนหนึ่งเอาเชือกผูกลากเล่นแล้วทิ้งไว้ บุญเริงผ่านไปโดยไม่ใส่ใจ แม้เดินช้า ๆ ก็รู้สึกว่าใกล้คนในท่ามกลางความมืดข้างหน้าที่มองเห็นนั้นเร็วเข้า ความหวาดเสียวยิ่งทวีมากขึ้น เหงื่อออกตามฝ่ามือฝ่าเท้า เขาคิดค้นหาทางออกหลายร้อยวิธีเพื่อความปลอดภัยชั่วระยะเสาโทรเลขหนึ่ง จึงคิดถึงวิธีให้ปลอดภัยได้มีทางผ่านทางเดียวคือการแปลงร่าง เขาดีใจหันหลังกลับมาเก็บกระป๋องนมติดมือไป โชคดีเข้าข้างเขา จึงได้กิ่งทองหลางยาวประมาณวาเศษ เขาเริ่มแปลงตัวตามความคิดทันที กางเกง

ซึ่งเปื่อยและถูกปะมาร่วม ๑๐ ครั้ง ถูกฉีกขาออกข้างหนึ่ง ด้วยความเสียดายเจ้ากางเกงร่วมชีวิต เอาโคลนข้างถนนขยี้กับใบหญ้าสดพอกที่กลางฝ่าเท้า เอาธนบัตรห่อเศษกระดาษหนังสือพิมพ์ซึ่งหาได้ไม่ยากนัก ห่อเรียบร้อยแล้วทาบที่หลังเท้าพันด้วยผ้ากางเกงที่ฉีกออก เพื่ออุบายนั้นถือกระป๋องนมเอาไม้ยันต่างไม้เท้า เดินกะเผลก ๆ เก้ ๆ กัง ๆ รุดหน้าต่อไป เมื่อใกล้คนข้างหน้า ทำให้เดินไม่ตรงทาง ประหนึ่งว่าเท้านั้นพิการมาก

เป็นจริงดังคาดไว้ ชาย ๓ คนนั้นรีบมามองหน้าทันที คนหนึ่งถามเหตุการเดินกลางคืน และได้ค้นร่างกาย โดยพูดว่า อ้ายขอทานคนนี้ คงมีสตางค์ติดตัวมาก

บุญเริงนั่งลงยกมือไหว้พูดว่า ปล่อยลูกนกลูกกาเถิดพ่อคุณ วันนี้ได้รับอาหารครั้งเดียว ดื่มแต่น้ำ ขอใครเขาก็ไม่เมตตา

ชายคนหนึ่งเอากระป๋องไปตรวจ เห็นว่าไม่มีอะไรแน่แล้ว

จึงเอากระป๋องโขกบุญเริง ๓ ที พลางพูดว่า มึงขี้เกียจขอทาน จึงไม่มีอะไรติดตัว ต่อไปต้องขยัน

ชายคนหนึ่งเอามือล้วงในกระเป๋ากางเกง ไม่พบอะไร มีกลิ่นเหม็นติดมือ เขาโกรธมาก กล่าววาจาหยาบแล้วเอามือที่มีกลิ่นเหม็นนั้นเช็ดที่หัวบุญเริงถูไปถูมาจนหัวสั่นคอแทบหัก

ชายคนที่สามพูดว่า เมื่อเอ็งขอทานไม่ได้ข้าจะให้ แล้วเตะซี่โครงบุญเริงอย่างเต็มรัก จนล้มกลิ้งอยู่ข้างถนนพร้อมกับความเคียดแค้น แล้วทั้งสามเดินเลยไป ไม่แยแสต่อความเจ็บของบุญเริง

บุญเริงนั่งอยู่ด้วยความเคียดแค้นใจ อันความเจ็บปวดนั้นพอทนได้ ส่วนความเจ็บใจนั้นเหลือทน เขาพุ่งสายตาอันไม่ประสงค์ดีมองหลังของชาย ๓ คนนั้น ด้วยอารมณ์เคียดแค้น ความขัดยอกจุกเสียดค่อยคลายลง เขาถือไม้เท้ากับกระป๋องเดินทางต่อไป อารมณ์โศกก็เกิดแก่บุญเริงว่า อันชีวิตของปวงชนในโลกีย์ ไม่มีอะไรแน่นอนเลย ครั้งหนึ่งเรามั่งมี

เสวยความสุขที่มีอยู่ในโลกตามปรารถนา ภัตตาคารชั้นไหนบ้างที่เราไม่เคยลิ้มรสอาหาร สุราชั้นไหนที่ยังไม่ได้ลิ้มรส โรงมหรสพและเวทีเต้นรำไหนที่เราไม่เคยผ่าน ตรึกถอยหลังเข้าไป ไปพบความบกพร่องในเรื่องเหล่านั้นของตน รถยนต์ยี่ห้อไหนที่ตนไม่เคยนั่ง ก็ยังไม่คิดเห็นเคยรู้รสมาแล้วอย่างเปรมใจ เขารำพันต่อไปว่า "เมื่อคราวเราพบนางสาววาเลนติโน ต้องคุกเข่าลงขอความรักจากเขา และเราก็สมความปรารถนา ได้ด้วยความเบิกบานใจ ใคร ๆ ก็ริษยาในโชคที่ได้เจ้าหญิงวาเลนติโนเคียงข้าง บัดนี้เล่า อนิจาเอ๋ย เราต้องคุกเข่าลงข้างถนน ยกมือไหว้ชาย ๓ คน เพื่อขอชีวิตไว้ แม้กระนั้นก็ยังถูกสนองด้วยแข้งอันชั่วร้ายของเขา เมื่อก่อนเครื่องแต่งกายงามหรูหรา เวลานี้มีแต่เศษผ้าขี้ริ้วพันกายซ้ำรอดตัวไปด้วยเพศแห่งคนขอทาน" บุญเริงขบพื้นกลืนน้ำตาแห่งความแค้นไว้ในใจ ยืนหัน ๆ รี ๆ อยู่ครู่หนึ่งด้วยความตัดสินใจเรื่องไม้เท้ากับกระป๋องนม ปรารถนาจะ

ขว้างทิ้งเพราะหมดความจำเป็น ครั้นแล้วก็กลับหวนคิดว่า "ต้องเอาติดตัวไป เจ้าสองสิ่งนี้ช่วยชีวิตและรักษาสมบัติไว้ได้ ถ้าไม่มีไม้เท้าและกระป๋องนี้แล้ว น่าจักเจ็บตัวมากกว่านี้ เงินร้อยบาทนั้นคงตกเป็นเหยื่อของคนร้าย" ตรึกต่อไป "ไม่มีใครและสิ่งใดเคยช่วยให้พ้นภัยในคราวจำเป็นเช่นนี้เลย" เขามีอารมณ์ดีขึ้น เดินก้าวหน้าต่อไปด้วยภูมิใจในความปลอดภัยเพราะเพศยาจก ต่อแต่นั้นก็มุ่งใจจะไปพบแม่ เดินหางต่อไปในท่ามกลางแห่งแสงสลัวของดวงจันทร์

ดึกมากขึ้น อากาศยิ่งเย็นจัด สีข้างที่ถูกรสแข้งมาก็เริ่มขัดและเสียดขึ้น เพราะความเย็นบังคับเขาทรุดตัวลงนั่งริมถนนด้วยความรู้สึกของคนสิ้นคิด การถูกทำร้ายและความเจ็บปวดเช่นนี้ไม่เคยมีในชีวิต ความแค้นบังคับให้เขาตรึกถึงความเป็นไปในอดีตดังนี้

"เมื่อยามเป็นทารก มารดาบิดาตีด่าว่ากล่าวบ้างก็ย่อมเป็นไปเพราะความรัก เมื่ออุจจาระปัสสาวะรดมารดาบิดา

ชำระให้ หิวกระหาย แม่หาให้รับประทาน เครื่องนุ่งห่ม แม่จัดหาให้ เปรอะเปื้อนแม่ซักฟอก มุ้งหมอนที่นอน เสื่อแม่เตรียมให้เสร็จ เมื่อสมัยเรียนหนังสือ แม่เตรียมให้พร้อม เจ็บป่วยแม่ก็หาหมอมารักษาพยาบาล เงินทอง พ่อแม่ให้ใช้สอยตามสดวก เมื่อไม่มีเราก็ขโมย มารดาบิดาโกรธแต่ไม่ฟ้องร้อง แม้เราขายสมบัติจนสิ้นตัวท่านเพียงน้ำตาไหลแยกทางกันไป ท่านไม่พูดให้เจ็บใจหรือต่อปากต่อคำแม้แต่คำเดียว"

"อ้ายทรลักษณ์ ๓ คนนั้น ไม่เคยเกี่ยวข้องกันเลย ไม่เคยเห็นหน้า ไม่เคยมีบุญบาปต่อกัน มันช่างทำได้ เอามือมาเช็ดกับหัวเรา เจ้าคนเลว หวีและน้ำมันชั้นเยี่ยม จึงจะใช้กับหัวของเราได้ ต้องมืองาม ๆ ใส่น้ำมันหวีผม จึงจะสมเกียรติ บัดนี้มืออ้ายถ่อยนั้นสกปรกสิ้นดี มันเอามาถูกกับหัวเรา กูได้ทำอะไรให้อ้ายถ่อย เมื่อเอาอะไรในตัวเราไม่ได้ มันกลับเตะให้เป็นรางวัลแห่งความไม่มี ฤทธิ์ แข้งยังเจ็บปวดอยู่เวลานี้ อะโหพระคุณเจ้าเอ๋ย มารดา

บิดามีแต่ให้ลูก คนอื่นมีแต่บีบบังคับเอา เมื่อไม่ได้ก็เตะส่ง" ดวงใจของบุญเริงเมื่อตรึกถึงข้อนี้ก็เริ่มสะอื้นก้มหน้าเดินทางต่อไป เขาตัดสินใจเห็นจริงว่า "เราทำให้มารดาบิดาช้ำใจอย่างไร ตกทุกข์ได้ยากอย่างไร กรรมนั้นตามสนองให้เรามีอันเป็นไป อนิจจา บ่ฏิกิริยาของกรรม ให้ผลทันตาเห็นเทียวหนอ ที่เราตรากตรำลำบากมาจนบ้านนี้ก็เพราะโทษที่เราอกตัญญูต่อมารดาบิดา แสดงโฉมหน้าให้เห็น" เขาตรึกดังนี้ดวงใจอันโศกเศร้าก็ปะทุขึ้นอย่างรุนแรง เขานิ่งสำรวมใจตรึกถึงพระคุณมารดาบิดา พระคุณปรากฏแก่ใจแจ่มแจ้งแล้ว เขายกมือท่วมศีรษะ เคารพต่อพระคุณของมารดาบิดาซึ่งได้เคยมีมา แล้วสำรวมใจกลืนความโศกแล้วเดินทางต่อไป

ด้านบูรพา แสงเงินแสงทองจับขอบฟ้า บุญเริงก็แน่ใจว่าจวนสว่างรุ่งอรุณ เสียงไก่ขันปลุกเจ้าของบ้านให้หุงข้าวเตรียมเพื่อทำงาน

เขารำพึงเมื่อสิบปีโพ้นว่า "รุ่งอรุณเช่นนี้แหละ ฤดูเช่นนี้ เขาจะมีสาวงามติดตามเป็นกลุ่ม เพื่ออาบแสงอรุณเวลาเช้ามืดชายหาดหัวหิน เวลาเช้าทะเลเงียบสงัด ลมโชยมีคลื่นน้อย ๆ เคยสูดรสอากาศชายทะเลอย่างโชกโชน สายหน่อยอาหารอันปราณีตวิ่งมารับใช้ สุราชั้นหนึ่งรายงานตัวเองอยู่บนโต๊ะ โซดาเย็นเจี๊ยบ สาวงาม ๆ หลายคนร่วมโต๊ะอาหาร นุ่งน้อยห่มน้อยตามระเบียบของสมัยตากอากาศ รสที่เกิดในปาก รสที่เกิดในดวงใจ รสที่พบทางสายตาสมัยหนึ่งที่กล่าวมานั้น คือสวรรค์ในความรู้สึกด้วยความคิดนึกถึงความจริงในอารมณ์ที่ผ่านมาแล้ว" บุญเริงหายใจยาวสะท้านโศก

บุญเริงบังคับใจและสายตาตรวจดูอัตภาพของตนเวลานี้ รู้สึกว่ามารับอากาศสดชื่นด้วยเพศของยาจก ตรงกันข้ามกับครั้งกระโน้น มีเศษผ้าขี้ริ้วห่อกาย มีไม้เท้ากับกระป๋องแทนสาวงาม ๆ ตากอากาศกินเศษอาหารข้างถนน เวลานี้อากาศสดชื่นตามธรรมชาติ แต่ไม่สามารถจะเสริมใจนาย

บุญเริงให้สดชื่นตามได้ เพราะดวงใจของเขารุ่มร้อนด้วยความจน รุ่งอรุณจึงไม่มีความหมายของผู้มีภาวะอย่างนี้ ประการสำคัญที่เขารุ่มร้อนมาก ก็คือมารดาของเขา ร้อนเพราะไม่แน่ใจว่าจะพบหรือไม่ จึงเดินท้อใจมาด้วยอาการดังนี้ จนฟ้าสว่างมองเห็นลายมือชัด

เมื่อสว่างการเดินทางก็ชงัก อิดโรยมากที่ต้องเดินทางมาตลอดคืน เกรงนักหนา กลัวเจ้าหน้าที่จับไปกักขังและส่งนิคมคนอนาถา เขาปั่นป่วนใจไม่ทราบว่าจะปลอดภัยได้อย่างไร นึกถึงคำพังเพยขึ้นมาได้ คล้ายกับมีอำนาจทิพย์มากระซิบที่หูว่า

"คนสิ้นคิด ต้องเข้าวัด
คนเข้าวัด ได้ความคิด"

เมื่อตรึกดังนี้ อารมณ์ดีก็เกิดขึ้น ตัดสินใจว่าจะหลบเข้าอาศัยร่มบุญของวัดก่อน เพราะภิกษุในพระพุทธศาสนา ท่านมีปกติอยู่ด้วยเมตตา คงไม่เหมือนอ้ายทรลักษณ์

๓ คนที่ผ่านมาเมื่อคืนนี้แน่ ปลงใจตกแล้วก่อนรุ่งแจ้งสว่างจ้า เขาเดินทางกลับไปใหม่ เข้าวัดที่ผ่านมาแล้วอีกครั้งหนึ่งพร้อมด้วยไม้เท้าคู่ยาก

พระกำลังทำกิจกวาดวัดอยู่เมื่อรุ่งแสงอรุณหลายรูป เขายกมือทำความเคารพแล้วเดินไปหน้าอุโบสถ วางไม้เท้ากับกระป๋องนม กราบลงที่หน้าประตู ตรึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า แก้ห่อธนบัตรจากหลังเท้ามาพันที่แขนอำพรางว่าแขนนั้นเจ็บกำลังพอกยาไว้ เอาโคลนที่ผสมแล้วทาซ้ำอีก เอาศรีษะพาดที่ธรณีอุโบสถ ไม่นานนัก ดวงใจของเขาก็เริ่มเข้าสู่ภวังค์ เพราะย่ำทางมาตลอดคืน

เขาฟื้นคืนจากหลับบ่ายมากแล้ว พอลืมตาก็นึกถึงผ้าพันแขน มองเห็นเรียบร้อยก็เบาใจ หิวข้าวใจแทบขาด คิดว่าจะไปซื้ออาหารรับประทานก็เฉลียวใจคิดว่า สภาพของคนขอทาน เอาธนบัตใบใหญ่ไปใช้ จะมีผู้แปลกใจสงสัยขึ้นว่าจะได้มาโดยไม่สุจริต ดีไม่ดีเจ้าหน้าที่จะเชิญตัวไป

ไต่สวน จะเอาตัวไม่รอดแน่ เมื่อเป็นดังนี้ ทางปลอดภัยมีทางเดียวคือเข้าหาพระ เมื่อคิดเห็นดังนี้ จึงชำระล้างร่างกายให้สะอาดเท่าที่จะทำได้ ทราบว่าเจ้าอาวาสอยู่กุฏิหลังไหนแล้วก็เข้าไปหา

ท่านเจ้าอาวาสได้ทราบชื่อว่า อชิตะ กำลังอ่านหนังสืออยู่ ท่านเงยหน้าเมื่อได้ยินเสียงผิดปกติ ลอดสายตาออกนอกแว่นมองดูแล้ว พลางถามว่า "มาธุระอะไรประสก"

บุญเริงได้ยินเสียงว่า "ประสก" พึ่งรื่นหูยิ่งนักและคิดว่า สมณะมีวาจาไม่เหยียดหยามใครเลยน่าชื่นใจเหลือเกิน คนเช่นเรามีสภาพเป็นยาจกแท้ ๆ พระคุณท่านยังใช้คำพูดแทนชื่อเรา "ประสก" ไม่ยักเรียกว่า "กระยาจก" หรือ "อ้ายยาจก" เราแปลกใจมาแต่เมื่อคืนนี้แล้วพระธุดงค์ท่านเรียกเราว่า "อุบาสก" ท่านยกย่องคล้ายกับว่าเรามีคุณสมบัติวิเศษนักหนา วันนี้ พระรูปนี้

เรียกเราว่า "ประสก" แม้จะรู้สึกมีความหมายต่ำกว่า "อุบาสก" ก็ยังเป็นคำที่ไม่เหยียดหยาม การที่พระธุดงค์เรียกเราว่า "อุบาสก" นั้น อาจมองสารรูปไม่ชัดก็ได้ เพราะเป็นเวลากลางคืน ส่วนพระรูปนี้เรียกเราว่า "ประสก" น่าจะเห็นสารรูปแจ่มแจ้งดี แม้กระนั้นก็ไม่เหยียดหยามเราว่า "ยาจก" เขาดำริดังนี้แล้วก้มลงกราบด้วยรู้สึกเคารพแล้วแจ้งให้ท่านทราบว่า "มาขอรับใช้"

พระอชิตะ "มาขอรับใช้ด้วยต้องการอะไร"

บุญเริง "ต้องการกุศล นอกนั้นแล้วแต่พระคุณท่านจะกรุณา" เมื่อกำลังพูดเขาเห็นเศษอาหารมีในกระโถนมาก จึงหยิบไปเทแล้วขัดถูจนสะอาด นำมาตั้งไว้ตามเดิม หยิบกระป๋องลงไปตักน้ำ ที่หน้าวัด ใส่โอ่งจนเต็ม ทุกโอ่งที่มีอยู่ เก็บกระป๋องไว้ตามเดิมเอาไม้กวาดกวาดบนชานกุฏิสองหลังเอาผ้าชุบน้ำถูจนทั่วแล้วมานั่งรับใช้ต่อไป

พระอชิตะคิดลังเลว่า เจ้าหมอนี่จะมาดีร้ายอย่างไร สมัยนี้ไว้ใจยาก มาทำดีแล้ว เผลอก็ทำร้าย ไว้ใจนักไม่ได้

คิดแล้วพูดว่า "ประสกมารับทำงาน ต้องการอะไร ถ้าไม่เกินวิสัย จะอนุเคราะห์ แต่อย่าขึ้บนหลังคานี่ะ"

บุญเริง "ผมยากจน วันนี้ไม่ได้รับประทานอาหารเลยตลอดทั้งวัน ถ้าพระคุณท่านจะกรุณาให้น้ำชาสักถ้วย ก็ขอขอบพระคุณ"

พระอชิตะได้ยินคำพูด ก็แปลกใจ คำพูดคงแก่การศึกษาและสมาคม รู้สึกเจียมตนอยู่ในที ไม่กล้าออกปากขออาหารหรือค่าอาหาร ก็รู้สึกสงสารในมารยาท จึงพูดว่า "ประสก อาหารไม่มีในวัดเพราะหมดเวลา ในครัวเด็กนั่นเธอไปค้นดู จะมีอะไรพอปะทังหิวบ้าง ก็ไปเลือกเอา

คำพูดเพียงเท่านี้ ก็อิ่มใจบุญเริงยิ่งนัก การหิวอาหารลดลงเพราะมีความอิ่มใจมาแทน แต่ก็ไม่ถึงหมดความหิว จึงพูดขอบพระคุณท่านอชิตะแล้วเดินเข้าห้องเล็ก เห็นมีอาหารอยู่บ้าง จึงแบ่งใส่จานนำออกมาบริโภคต่อหน้าผู้ให้ เพียงข้าวคลุกน้ำแกงก้นชามอร่อยเสียยิ่งแล้ว มีรส ทุกคำ

กลืน เขาพยายามรับช้า ๆ เคี้ยวอยู่นานจึงกลืนคำหนึ่ง ทั้งนี้เกรงว่าอาหารจะหมดเร็ว พยายามทำเวลาให้นาน ๆ ประหนึ่งว่าบริโภคได้มากหรือมีอาหารมาก ครั้นบริโภคเสร็จแล้วเก็บชามในครัวทั้งหมดมาล้างตากแดด ทำความสะอาดในครัว เก็บถ้วยชามเสร็จแล้วออกนั่งสนทนากับเจ้าอาวาส พอสมควรแก่เวลาแล้ว ลงมานอนที่มุขหน้าโบสถ์ตามเดิม

เป็นเวลา ๓ วันแล้ว ที่บุญเริงมาอาศัยกินข้าวสุกวัด ได้ทำงานเกินกว่าข้าวสุก พระ เณร เด็กรักใคร่ เพราะทำงานให้ อาหารการบริโภคพอแก่ความปรารถนา เป็นของประณีตสมแก่พื้นบ้าน วันต่อมามีงานศพที่วัด บุญเริงได้ช่วยงานนั้นตั้งต้นแต่กวาดสถานที่ทำงาน ช่วยล้างถ้วย ล้างชาม ต้มน้ำร้อน เก็บกวาดตลอดจนเทกระโถน เป็นที่พอใจของเจ้าภาพมาก เจ้าภาพผู้อารีจึงให้เสื้อกางเกงหนึ่งชุดและเงินอีก ๒๐.๐๐ บาท บุญเริงรับเงินด้วยความจำใจ เมื่อเจ้าภาพยื่นธนบัตให้ เขายกมือไหว้แสดงความขอบคุณพลาง

กลืนน้ำตา รู้สึกว่าเงิน ๒๐.๐๐ บาทนี้ มีอิทธิพลถึงให้ยกมือไหว้ ครั้งก่อนอย่าว่าแต่ ๒๐.๐๐ บาทเลย แม้ตั้งร้อยบาทก็ไม่มีความหมายสำหรับบุญเริง เขากลืนน้ำตาเพราะน้อยใจในวาสนาของตนเอง

เดือนหนึ่งล่วงแล้ว บุญเริงจำต้องอาศัยวัดอยู่ ดวงใจเขาเร่าร้อนถึงมารดายิ่งนัก ทุกเวลาเช้าเมื่อพระลงโบสถ์ทำวัตร เขานั่งฟังอย่างสงบ ครั้นพระทำวัตรจบ ก็อธิษฐานขอให้พบมารดา การที่ต้องอาศัยวัดนานวันเช่นนี้เกี่ยวแก่เครื่องนุ่งห่ม แม้จะมีเงินติดตัวตั้งร้อย ก็ไม่สามารถจะแสดง เพราะเกรงคนจะเข้าใจผิดในภาวะของตน เมื่อได้รับกางเกงหนึ่งชุดสมความหมาย เห็นโอกาสที่จะต้องจากวัดไป เช้าวันหนึ่ง นายบุญเริงรับอาหารร่วมกับเด็กวัดแล้วสวมเสื้อกางเกงชุดใหม่ ส่วนกางเกงชุดเก่านั้นตกลงใจว่าจะต้องเอาติดตัวไปด้วยถึงแม้ จะเก่าจนผุ บุญเริงก็ยังคิดเห็นประโยชน์อยู่บ้าง จึงหาเศษกระดาษห่อเรียบร้อย ครั้น

แล้วเข้าไปหาเจ้าอาวาส กราบแล้วพูดแสดงความประสงค์ว่า จะขอลาไปตามหามารดา

พระอชิตะแสดงความเสียดาย ไม่อยากให้จากไป พอใจให้อยู่โดยเห็นว่า การงานดี เอาใจใส่ต่อภิกษุสามเณร ทั้งมีความประพฤติเรียบร้อยซื่อสัตย์สุจริตด้วย เมื่อบุญเริงตกลงใจแน่นอนแล้ว ท่านก็พูดด้วยอาลัยว่าเมื่อไปแล้ว ไม่พบแม่จะกลับมาอยู่ด้วยกันก็ได้ ยินดีให้พักอาศัย ครั้นแล้วท่านสั่งไวยาวัจกรให้มอบเงิน ๒๐.๐๐ บาท แก่บุญเริงเป็นค่าพาหนะเดินทาง

ความปราณี อันบุญเริงได้รับจากพระภิกษุ ในพระ-พุทธศาสนา เขารู้สึกถึงความอัศจรรย์ของพระพุทธศาสนายิ่งนัก คิดเห็นว่าพระพุทธโอวาทคำสอนของพระพุทธเจ้าย่อมขัดเกลานิสสัยของบุคคล ให้อ่อนโยนด้วยเมตตาปราณีนี้เขายังไม่เคยได้ในที่อื่นและจากบุคคลอื่น ชายทรชน ๓ คน

ที่ผ่านมาเมื่อต้นเดือนนี้จะปล้นสตางค์เราด้วย เมื่อไม่ได้ก็เตะให้เป็นรางวัลแห่งความไม่มีด้วย

ส่วนพระภิกษุผู้อารีในพระพุทธศาสนา ไม่มีอาการเหยียดหยามเช่นนั้น แม้ด้วยคำพูดยังอนุเคราะห์เมื่อถึงคราวจำเป็นจะไม่น่าเลื่อมใสอย่างไรในเมื่ออ่านพระพุทธภาษิตว่า

สพฺเพสํ สหิโต โหติ สทฺธมฺเม สุปติฏฺฐิโต

"ผู้ตั้งมั่นในธรรมของคนดี

ย่อมเกื้อกูลแก่คนทั้งปวง"

บุญเริงตรึกต่อไปว่า เรามาอาศัยอยู่ตั้งเดือนช่วยทำกิจที่ควรทำ ไม่มีความอิดหนาระอาใจใด ๆ อันเป็นเครื่องหมายแห่งความเบื่อหน่าย ท่านทำ เราช่วย ท่านช่วย เราทำ ไม่ต้องพักให้ตักเตือน แม้แต่เด็กวัดก็พอใจ เพราะระวังไม่ให้กระทบกระเทือนเรื่องอาหารของเด็ก เราสมาคมกับคนดี นำความสุขมาให้ดังนี้

บุญเริงตรึกต่อไปก็เห็นแจ้งด้วยใจว่า การที่พระภิกษุชวนให้อยู่ และเปิดโอกาสให้พักต่อไปเช่นนี้ ก็เพราะเรากระทำดีถวาย ท่านเห็นความดีของเรา เราก็เห็นความดีของท่าน จึงเกิดความเคารพในท่าน อโห ความดี ความดีเท่านั้นที่คนต้องการ ดีต่อดีพบกัน ไม่มีร้ายใดเลย เขาน้อมใจเคารพในธรรมอย่างสูง

เขานึกถึงตนเองในอดีต โดยเฉพาะบุญธีเห็นว่าบุญธีเป็นคนดีเกินคาดหมาย ตั้งแต่คบกันมาเราไม่ได้อุปการะเขาเลย แม้คำพูดเราก็ใช้อย่างสามหาว ไม่เคยให้เกียรติว่าเขาเป็นคนเช่นเดียวกัน บุญธีก็รู้ลักษณะนั้นเขาไม่ได้โต้แย้งเพื่อเกียรติของตน ถือการนิ่งเป็นสรณะทั้งนั้นและทั้งนี้ก็น่าที่เขาจะระลึกได้ว่ากรรมของเขาเป็นเช่นนั้น จะโต้แย้งก็ไม่หมดกรรมและหาสิ่งใดมาปกปิดความจริงก็ไม่ได้ เขาได้ยินคำอันไม่เพราะหูในครั้งกระโน้นของเรา จะคิดเช่นไร เราได้ยินคำสามหาวของชายสามคนเมื่อคืนจากบุญธีมาแทบจะ กระอัก เลือดตายด้วยความเจ็บใจ บุญธีกับเราในอดีต เขาตรึกถึง

ตรงนี้ พยายามกลืนน้ำตาด้วยความเห็นใจเพื่อน โดยเอาเรื่องของตนเป็นเครื่องอุปมา และตรึกต่อไปอีกว่า ไม่มีคำกระเทือนใจเลยเมื่อพบครั้งสุดท้าย ยามจากยังให้เงินมาตั้งร้อยบาท จะเป็นการตอบแทนความชั่วร้ายของเราหรือจะเอาชนะเราโดยธรรม ตกลงในว่า "บุญธีชนะเราโดยธรรม โดยความดีการที่เขาต้อนรับเราด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดียิ่ง การเอื้อเฟื้อเมื่อจำเป็น ดุจเป็นการสอนเราในตัวว่า "ไงเพื่อน" เมื่อก่อนฉันจน เพื่อนเหยียดหยามฉันว่าคนเลวกินเศษอาหาร เธอไม่เคยให้ฉันแม้แต่เศษอาหาร บัดนี้เป็นอย่างไรเพื่อน ความมั่งมีของเธอหายไปไหน เมื่อจนฉันช่วยเธอได้และช่วยด้วยจริงใจ เพราะเห็นเธอจน บุญธีไม่เคยเสียดสี แต่การอุปการะของบุญธีซึ่งมีแก่เรานั้น เจ็บแสบยิ่งกว่าคำเสียดสี คำหยาบคายเพราะเป็นการกระทำอันเราไม่มีโอกาสจะใช้สนองตอบได้เลยจริงแท้ดังพระท่านแสดงธรรมบนศาลา เมื่อวันธรรมสวนะ ๓ วันล่วงมาแล้ว ท่านอ่านบาลีในสุตตนิบาต ขุททกนิกายว่า

น ชจฺจา วสโล โหติ น ชจฺจา โหติ พฺราหฺมโณ
กมฺมุนา วสโล โหติ กมฺมุนา โหติ พฺราหฺมโณ

บุคคลไม่เป็นคนเลวเพราะชาติ
ไม่ได้เป็นคนดีเพราะชาติ
แต่ บุคคลเป็นคนเลวเพราะทำชั่ว
เป็นคนดีเพราะทำดี

บุญธีเพื่อนรัก บัดนี้เรารู้ชัดแล้วว่า เธอสมควรอย่างที่ฉันควรจะเกรงใจ และให้เกียรติแก่เธอ ฉันยอมรับด้วยความจริงใจว่า เธอสูงกว่าฉันโดยคุณธรรมทุกประการเพราะฉันไม่มีคุณธรรมแก่ตัว สมบัติที่มีอยู่จึงอันตรธานไป บุญธีมีคุณธรรมแก่ตัวจึงทำสมบัติที่ไม่เคยมีให้มีขึ้น เขาตรึกแล้วกราบลาเจ้าอาวาส

พระอชิตะ "จงมีความเจริญเถิดประสกแต่ฉันต้องการพูดอะไรกับประสกสักเล็กน้อย คือว่าเห็นประสกชอบฟังเทศน์ทุกวันพระ ฉันก็คิดว่าเมื่อได้ย่างเข้ามาสู่เขตบุญเช่นนี้แล้วเราควรเลือกเฟ้นธรรมไปปฏิบัติสักอย่างหนึ่ง และอย่างเดียวเท่านั้น ถ้าเราทำได้จริงๆ"

บุญเริง "จะให้ผมทำอย่างไร พระคุณเจ้า"

พระอชิตะ "คำสอนของพระพุทธเจ้านั้นมีมากจนยากที่นำมาชี้แจงครบถ้วน ฉันจะขอให้ประสกถือศีลเสียบ้าง ศีล ๕ ข้อนั้นบางทีประสกจะปฏิบัติได้ไม่ครบถ้วน เอาแต่เพียงข้อเดียว ให้ประสกเลือกปฏิบัติตามใจสมัคร"

บุญเริงอึ้งอยู่สักครู่หนึ่ง ทบทวนความหมายของศีลทั้งห้าว่า ข้อไหนบ้างที่ตนจะสมาทานได้โดยไม่บกพร่องจึงยังไม่ตอบคำถามนั้น

พระอชิตะ "ศีล ถ้าใครรักษาได้ย่อมเป็นประกันความสุขของผู้รักษา ลองคิดดูก็ได้ประสกมาอยู่วัดหลายสิบวัน มีใครมาเหยียดหยามบ้างหรือถึงแม้ทราบถิ่นเดิม และมีอาการแสดงว่าเป็นยาจกชัด ๆ ก็ยังเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เท่าที่วัดมี ทั้งอาศัยความดีที่ประสกช่วยกระทำกิจให้วัด ดีต่อดีพบกันเช่นนี้ ทางพระพุทธศาสนาไม่นิยมว่าจะเป็นใคร มีหลักฐานสูงต่ำอย่างไร ถือเอาความดีเป็นเครื่องวัดในการสมาคม ดีต่อดีพบกันจึงเอื้อ

เฟ้อเฝื่อแผ่ไม่รังเกียจต่อกัน เว้นไว้แต่ผู้นั้นไม่มีอะไรจะดี ไหน ๆ เธอก็อาศัยวัดแล้วพบอะไรแล้วในวัด ประสกควรเอาดีติดตัวไป เพื่อเป็นเชื้อสายสร้างความดีในอนาคต อันวิสัยจะเย็บผ้าให้ติดกันเนื้อผ้าต้องดีเท่านั้น จึงจะประเชิญกันติด ข้างหนึ่งผุ ข้างหนึ่งดี หรือเนื้อผ้าผุด้วยกันทั้งสองชาย ผ้าเช่นนี้จะประเชิญติดต่อกันไม่ได้แน่ แม้จะติดบ้างก็ไม่ถาวร พลันจะแยกแยะจากกัน ประสกมาพบดีแล้ว จงเอาดีติดตัวไป อย่าไปตัวเปล่าต้องเอาความดีในตัวเราไปต่อความดีเหมือนคนเย็บผ้าเนื้อผ้าดีเท่ากัน จึงเย็บติดกัน ประสกจะปลงใจอย่างไร"

บุญเริง "ตกลงใจรับได้ข้อเดียว คือ สิกขาบทที่ ๒"

พระอชิตะ "มีเหตุผลอย่างไรหรือ ประสก"

บุญเริง "ผมยากจนมาก เมื่อพบกับความอดยากอาจขโมยเขากิน เพื่อเป็นหลักประกันต่อพระคุณท่านว่าแม้จะยากเข็ญอย่างไร ก็จะไม่ประพฤติตนเป็นคนมือไวใจเร็ว จะหากินด้วยลำแข้ง แม้ด้วยการขอทาน"

พระอชิตะ "เป็นความดีแห่งดวงใจของเธอเหนือความดีทั้งมวล เธอตั้งใจแน่แน่วแล้ว จงสมาทานศีลองค์ที่สองไว้เป็นคู่กับลมหายใจ เมื่อมีศีลแล้วต้องมีธรรมคู่กันไป การปฏิบัติจึงจะสมบูรณ์แบบ อันคนเราจะดีแต่กายเท่านั้นยังไม่พอต้องใจดีด้วยจึงจะนับว่าเป็นดีได้ เธอยินดีจะปฏิบัติธรรมข้อไหน ในหลายข้อที่เธอทราบอยู่บ้างแล้ว"

บุญเริง "กตัญญูกตเวทิตาธรรม ขอรับ"

พระอชิตะ "เจตนาดีที่เธอแสดงออกนี้เป็นรัศมีส่องให้เห็นเงาในอนาคตว่า ต่อไปประสกจะต้องเป็นคนดีแน่ เพราะมีนิมิตเป็นเครื่องหมายของคนดีอยู่แล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้จงทำสัจกิริยาเสียต่อหน้าพระประธาน ว่าจะปฏิบัติตนเป็นเช่นนี้"

บุญเริงนั่งคุกเข่าประนมมือกราบ ๓ หน กล่าวคำนมัสการ ๓ คาบ ว่าตามพระอชิตะดังนี้-

"อทินฺนาทานา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ"

"ข้าพเจ้าเว้นจากการถือเอาพัสดุ อันบุคคลอื่นหวงห้าม และข้าพเจ้าขอประพฤติ กตัญญูกตเวทิตาธรรมจนตลอดชีวิต"

เมื่อบุญเริง ได้ลั่นวาจากระทำสัจกิริยาเช่นนี้รู้สึกเบาตัวและเบาใจ ปลื้มใจคล้ายกับตนได้ทรัพย์สินมีจำนวนมากฉะนั้น เพราะมีสิ่งที่ตนไม่เคยมีก็ย่อมดีใจ ครั้นแล้วก็กราบลาท่านอชิตะเดินไปสู่ทิศที่ตนมุ่งหมาย เพื่อรับพรสวรรค์จากมารดาต่อไป

บทที่ ๓

แม่ของลูก

บ้านสนิทมิตรสหายอยู่ทิศใด บุญเริงบ่ายโฉมหน้าไปทิศนั้น เวลาล่วงไปกว่า ๓๐ วันแล้ว ไม่ได้อะไรเป็นข่าวของแม่ว่าไปอยู่อย่างไร อยู่ที่ไหนไม่มีใครทราบ บุญเริงนึกถึงน้าคนหนึ่ง จึงไปพบน้ากำลังอยู่บนบ้าน พอทราบว่าเป็นใครแล้วน้ำตาของน้าก็หลั่งออก บุญเริงถามว่า "คุณน้าสงสารก็กรุณาบอกว่า คุณแม่ผมอยู่ไหน"

คุณน้าพูดด้วยความไม่พอใจว่า "สงสารเอ็งหรือเจ้าบุญเริง เอ็งมีอะไรให้ข้าสงสาร เจ้าลูกถ่อย เจ้าเศษนรก น้ำตาข้าจะหลั่งออกเพื่อเอ็งนั้นอย่าหวังเลย น้ำตาไม่มีสำหรับคนถ่อยเช่นเจ้า ข้าคิดถึงพี่ต่างหาก เจ้าลูกผลาญข้าไม่รู้ว่าพี่จะตายหรือยังอยู่ จะยังชีพได้อย่างไรเมื่อเจ้าผลาญเสียจนไม่มีเหลือแม้แต่ถ่าน"

บุญเริง " ขอรับ คุณน้า ความผิดย่อมเป็นความผิด ผมคิดว่าจะไม่เดินทางผิดต่อไป "

คุณน้า " ยินดีด้วย หากจะมีคนมาพูดว่าเต่ามีหนวด ข้าจะสมัครใจฟัง และเชื่อมากกว่า คนเช่นเจ้าจะมีอะไรดีควรเชื่อ ต่อไปอย่ามาอีก เกรงว่าอัปรีย์จะมีแก่บ้านข้า เจ้าคนดีของความชั่ว "

บุญเริง ไม่โกรธ เพราะไม่มีอะไรจะยืนยันความโกรธได้ เขาทำความเคารพรีบกลับไป ได้ยินเสียงคุณน้าสวดแจ้ว ๆ มาว่า " เจ้าสัตว์นรก เจ้าสัตว์เปรต ผลาญกระทั่งแม่ รู้อย่างนี้เอาขี้เถ้าอุดจมูกเสีย เมื่อยังไม่ลืมตาก็จะดี อ้ายลูกกรรมลูกเวร "

" อ้ายลูกกรรมลูกเวร " บุญเริงรำพึงคำด่าของคุณน้า " คุณน้าด่าถูกไม่ควรโกรธ " รำพึงต่อ " เพราะความย่อยยับเป็นกรรมของแม่ เป็นเวรของลูก " นึกต่อไป " มันจำเพาะ

เหลือเกินที่มีอารมณ์เพลินไปจนลืมตัว กรรมเวรมาพบกันเข้าน่าจะเป็นอย่างนี้ทุกรายไป ไม่จำเป็นต้องยึดเอามาเป็นเรื่องเสียใจ และควรวิตก เรื่องที่ควรวิตกนั้น คือคุณแม่ ถ้าคุณแม่มีชีวิตอยู่ก็เสมือนว่า สมบัติทั้งสิ้นยังมีอยู่" บุญเริงนึกบนบานศาลกล่าวแต่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อพบแม่ทุก ๆ วัน วันละหลาย ๆ ครั้ง

วันหนึ่งในหลายเดือน บุญเริงจากที่พักแต่เช้าพร้อมด้วยสามล้อคู่ชีวิต โชคดีพ้นจากที่นั่นมาเล็กน้อย ได้คนโดยสารและได้ราคาดี เพราะเร็วทันใจ ส่งคนโดยสารแล้วผ่านรถมาถนนนครไชยศรี พบหญิงชราคนหนึ่งถือกระเป๋าเสื่อมีดอกไม้ธูปเทียนแสดงว่า จะไปกิจกุศล บุญเริงแทบจะกราบลงแทบเท้า แต่ยังคิดไม่กล้ากระทำเพราะเกิดการสงสัยว่าจะจำผิด เขารับมาส่งยังวัดพระแก้วแล้วรออยู่เมื่อหญิงชรากลับ เขารับมาส่งยังวัดย่านสามเสน เขาเดินตามหญิงชรานั้นไปจนรู้แน่ว่า อยู่ที่นั่น ครั้นแล้วกลับมาที่พัก นำรถไปมอบเจ้าของแล้วรีบกลับมา บ่ายมากแล้ว

หญิงชรากำลังดายหญ้าอยู่ในสวน เขาเข้าไปหาถอดแว่นตาดำและหมวกออกกราบที่เท้าแล้วแสดงตนว่าเป็นใคร

หญิงชราวางจอบที่ดายหญ้า มองหน้าบุญเริงด้วยความพินิจพิเคราะห์ พลั้งปากออกมาว่า "บุญเริง" สีหน้าอันไม่มีความหมายก็ปรากฏชัด ถือจอบขึ้นบ้านโดยไม่มีเสียงพูดอีกต่อไป

นั่งเรียบร้อยแล้วคนลูกพูดว่า "ผมจะมาขอขมาโทษคุณแม่ที่ได้ผิดมาแล้ว จะรับใช้คุณแม่โดยเคารพอีกจนตายจะไม่ทำให้คุณแม่ต้องน้ำตาตกอีกต่อไป"

มารดา "เจ้าบุญเริง เจ้ายังคิดหรือว่า แม่ยังมีน้ำตาไว้สำหรับความชั่วของเจ้า เมื่อเจ้าจากแม่ไปพร้อมกับความวอดวายที่เจ้าทำให้ ย่อมยังความโศกให้แก่แม่หมดที่พึ่งจึงมารับจ้างทำสวนอยู่ใกล้วัด ทั้งนี้ก็ปรารถนาจะหาเวลาเข้าวัดเพื่อสงบอารมณ์เศร้า ซึ่งเจ้าได้สนองคุณแม่ด้วยความวอดวาย นี่เจ้ามาทำไม แม่ไม่มีอะไรที่เจ้าจะต้องการอีกแล้ว"

บุญเริงไม่ตอบ สะอื้นถี่ ๆ เกิดขึ้น เขาได้เห็นความทุกข์ยากของแม่ ความโศกที่เขาได้ทำไว้ "คุณแม่จะตีด่าผมก็ทำเถอะ ผมจะยอมรับโทษจริง ๆ ขออย่างเดียวให้คุณแม่หายช้ำใจเท่านั้น ก็พอแล้ว"

คุณแม่ "แม่ขอบใจมากนะลูกที่เจ้ารู้สึกผิดชอบยอมรับว่าตนผิดมาแล้ว โดยแม่ไม่ต้องตีด่าว่ากล่าวอะไรเลย เพียงนี้แม่ก็ดีใจมากแล้ว บุญเริงบอกได้หรือไม่ว่า เจ้ากลับมาด้วยเหตุไร"

บุญเริง "ผมได้ขอน้ำมนต์พระธุดงค์รดเพื่อล้างซวย พระท่านว่าซวยเกิดแต่อกตัญญูอาบน้ำมนต์ไม่หาย ต้องแก้ด้วยน้ำพรอันเป็นพรสวรรค์ของแม่ ผมก็รีบมา เดินทางจากจังหวัดนนทบุรีถึงกรุงเทพ ฯ ผ่าอันตรายอย่างน่ากลัว ต้องแปลงร่างเป็นคนขอทานเดินทาง พอสว่างต้องอาศัยวัดทำงานให้วัดจนได้รางวัลเสื้อกางเกงหนึ่งชุด เมื่ออยู่วัดฟังเทศน์บ้าง ฟังพระท่านสอนบ้าง เพราะผมก็ได้ทำงานให้วัด

ท่านเลยชวนอยู่ต่อไป ผมได้ความคิดว่าโลกนี้เป็นสุขเพราะความดี ความดีมีอยู่ในคนใดคนนั้นต้องมีผู้ต้องการ อันคนไม่ดีนั้นไม่มีใครปรารถนา แม้แต่มารดาบิดาของตนเอง ผมคิดดังนี้เพราะได้ความคิดจากวัด พอได้โอกาสผมก็ตามหาคุณแม่จนพบกว่าจะพบก็หลายเดือน คุณแม่เล่าทำไมไม่โกรธผม ผมผลาญคุณแม่จนหมดตัว"

มารดา "อันความจริง แม่ก็ควรจะโกรธแต่แม่ก็ไม่โกรธ โดยเห็นว่าแม่โกรธถึงกับฆ่าลูกได้ ทรัพย์สินที่วอดวายไปแล้ว คงไม่กลับมาสู่สภาพเดิม เมื่อเป็นเช่นนี้จะโกรธทำไมให้ร้อนใจ วิบัตินั้นเกิดจากสมบัตินั่นเอง ไม่มีสมบัติจะเอาวิบัติมาจากไหน

"พอกลองย่ำเวลาเย็น แม่ก็ถือธูปเทียนไปฟังธรรม พระท่านอ้างบาลีใน อาทิตตปริยายสูตร ว่า

"ตํ กึ มญฺญถ ภิกฺขเว ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจะสำคัญอย่างไร รูป เวทนา สัญญา สังขาร

วิญญาณ เที่ยงหรือไม่เที่ยง, ไม่เที่ยง พระเจ้าข้า, ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์หรือเป็นสุขเล่า, เป็นทุกข์ พระเจ้าข้า, สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์มีความแปรปรวน เป็นธรรมดา ควรหรือที่พวกเธอจะพิจารณาเห็นว่า นั่นของเธอ นั่นเป็นเรา นั่นตัวตนของเรา" ดังนี้

"แม่พิจารณาตามกระแสธรรมนั้น ก็พบความจริงในตัวเอง แม่รักลูกรักสมบัติ พยายามป้องกันรักษาแสวงหาเลี้ยงดู ถึงดังนั้นก็ไม่พ้นความวอดวายซึ่งแม่ไม่ได้ก่อขึ้นเลย ความวิบัติยังตามมาสนองผลาญจนหมดสิ้น สมบัติเหล่านั้นตกทอดกันมา ๓ คน แม่กับบิดาของเจ้าช่วยกันรักษาและแสวงหาเพิ่มเติมขึ้นอีกหลายสิบปี แต่ถูกทำลายเสียในไม่ช้า ถ้าน้ำตาของแม่ และคำของแม่ที่แช่งด่าเจ้าแม้ทำให้สมบัติกลับคืนมาได้ แม้เพิ่มให้อีกสิบเท่าตัว แม่ก็ไม่ปรารถนาจะด่าลูก

บุญเริง "เพราะอะไรขอรับ คุณแม่"

มารดา "เพราะฉันเป็นแม่"

บุญเริงน้ำตาไหล เพราะเมตตาของท่านผู้เป็นมารดา กราบแล้วกราบเล่าพูดว่า "ผมจะมาอยู่กับคุณแม่ และรับใช้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป" ครั้นแล้วเอาหน้าเกลือกลงที่ตักมารดา ด้วยซาบซึ้งถึงพระคุณของแม่ยิ่งนัก พร่ำสะอื้นประหนึ่งดวงใจจะขาดเพราะพระคุณของผู้เป็นมารดา พลางรำพันด้วยดวงใจอันหมดพยศแล้วว่า "แม่ของลูก"

บทที่ ๔

น้ำพรของแม่

เมื่อบุญเริงพบกับมารดา และมาอยู่รวมกันแล้วได้ปฏิบัติแม่ของตนเป็นอย่างดี เริ่มแต่จัดหุงหาอาหารซักผ้านุ่งห่ม จัดรักษาความสะอาดบ้าน แม่ไม่ต้องอนาทรร้อนใจดายหญ้าในสวนแทนแม่ หญิงผู้เป็นมารดาคอยแนะนำการทำสวน ต้นไม้อย่างนั้นจะต้องปฏิบัติอย่างนี้ ตลอดถึงการซื้อการขายแม่แนะนำทุกอย่าง เวลาเย็นไปวัดกับแม่ได้ยินเสียงกลองตีครั้งสุดท้ายก็ไปรับแม่ ครั้นแล้วก็เช่ารถสามล้อเที่ยวหาทรัพย์ในเวลาว่างกลางคืน ได้แล้วทุกสตางค์มอบให้แม่จนหมด แม่ให้ใช้เท่าไรก็รับเท่านั้น ไม่ให้ลูกก็ไม่ทวงถาม บุญเริงปฏิบัติอยู่ลักษณะนี้หลายปี

ครั้นกาลต่อมา มารดาพูดกับบุตรว่า "บุญเริงเวลานี้ แม่กับเจ้ามีความสุขบ้างแล้ว ลูกยังมีชีวิตอยู่อย่างคนหนุ่มก็พอหาทรัพย์ได้ เมื่อแก่ลงกำลังน้อยการหาทรัพย์จะลำบาก เราควรหาทางป้องกัน ที่สวนนี้แม่ซื้อไว้เป็นเนื้อที่ไม่มากนัก ราคาพอสมควรแต่ยังชำระหนี้ไม่หมด ได้วางเงินไว้เพียงเล็กน้อย ผ่อนใช้ไปบ้างแล้ว เวลานี้เงินของเจ้าที่แม่เก็บไว้พอจะชำระได้บ้าง ถ้าลูกปรารถนาที่นี้แม่จะยกให้แล้วค่อยทำให้เขาไปจนกว่าจะครบ บุญเริงต้องพยายามก่อร่างสร้างตัว เพื่อควาสสุขในอนาคต ไม่กี่ปีก็จะสำเร็จ ที่นี้ต่อไปจะมีราคาดีแต่ไม่จำเป็นต้องขาย รักษาไว้เพื่ออาศัยอยู่เป็นที่ตาย เมื่อที่นี้เป็นกรรมสิทธิของลูกแล้ว แม่จะดีใจมาก ผลไม้ผักหญ้าในสวนก็พอแก่การยังชีพ ขอให้ลูกจงพยายามเถิด การสร้างตัวนั้นยากต้องใช้เวลานานวันหลายเดือนหลายปีจึงจะสำเร็จ ส่วนการทำลายเพียงนาทีเดียวก็อาจสำเร็จได้ ฉะนั้นลูกอย่าท้อใจว่าความสำเร็จอยู่ที่ความ

เพียรด้วยความตั้งใจ ไม่ว่าชนชาติไหน ๆ เขาสร้างตัวด้วยความเพียรทั้งสิ้น"

โดยโอวาทของแม่ บุญเริงเคารพด้วยการปฏิบัติตาม ไม่นานนักก็นำทรัพย์ไปชำระค่าที่ดินสวน เปลี่ยนจากเจ้าของเดิมมาเป็นของบุญเริง เขาปลื้มใจในความสำเร็จกิจของตนยิ่งนัก มารดาก็ปลื้มใจ โดยเห็นความสามารถของลูก

วันหนึ่งบุญเริงถามมารดาว่า "คุณแม่ขอรับพระธุดงค์ท่านบอกว่า ผมจะเป็นคนซวยเพราะอกตัญญู อาบน้ำมนต์ไม่หายซวย ท่านบอกว่าอาบน้ำพรจึงจะหาย บัดนี้ผมแกะตราอกตัญญูออกได้แล้ว เอาตรากตัญญูประทับไว้แทน ตรึงตราอย่างแน่นหนาเมื่อไรผมจะได้น้ำพรเล่า"

มารดา "การที่เจ้าพยายามทำงานตามคำแนะนำของแม่จนมีสวนเป็นกรรมสิทธิ์นี้แล เป็นน้ำพรที่แม่ให้ไว้เพื่อเกียรติของตัวเจ้าเอง ลูกจะรุ่งเรืองก็เพราะ "น้ำพร" ที่แม่ให้ไว้นี้แล"

"อนึ่งเจ้าจงจำไว้ว่า คำแนะนำใด ๆ อันเป็นประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน เราต้องพยายามดำเนินตามคำแนะนำนั้น ในเมื่อตรองดูรอบคอบแล้ว เพราะคำแนะนำอันดี ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์และความสุข ความเกื้อกูลโลกที่ทรงอยู่ได้อาศัยความเผื่อแผ่เกื้อกูลกัน เห็นอกเห็นใจกัน สวรรค์มีความสุขความสำราญเช่นไร คำแนะนำของกัลยาณบัณฑิต ย่อมอำนวยผลแก่ผู้ปฏิบัติตาม เช่นนั้นจึงเป็นพรอันประเสริฐที่สวรรค์ประทานให้ ด้วยใจอนุเคราะห์ บุญเริงได้บอกกับแม่ว่า ได้อาศัยวัดอยู่เพื่อหลบภัยบางประการ วัดเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม ผู้ทรงธรรมจึงต้อนรับเจ้าด้วยใจอารี อาศัยความปฏิบัติดีของเจ้าอำนวยผลความสุขที่เจ้าได้ในวัดนั่นเป็นพรที่สวรรค์ประทานให้ ออกจากวัดมาแล้วอยู่กับแม่ เคารพคำแนะนำของแม่ลักษณะนี้ได้ชื่อว่า เจ้ารับเอาแล้วซึ่งพรสวรรค์ อันเป็นบันไดก้าวไปสู่คุณเบื้องหน้า

ความสำเร็จแห่งการงานเจ้าที่ได้แล้วในเวลานี้ นี่แหละเป็นพรสวรรค์ที่แม่ได้ให้แก่เจ้า"

"ตั้งแต่เล็กจนโต บุญเริงไม่เคยทำกิจให้แม่เลยมีแต่ขัดใจแม่ ผลาญทรัพย์ของแม่จนหมดสิ้น แม่ระกำใจทุกอย่าง ผลอกตัญญูนั้นมาบันดาลให้เจ้าย่อยยับ คือ ไม่ต้องการให้คนอกตัญญูใช้สมบัติต่อไป เจ้าจึงกลายเป็นคนขอทาน ครั้นบุญเริงได้รับคำของพระธุดงค์แล้ว บ่ายหน้ามาปฏิบัติแม่ และได้กระทำการอุปการะสมความมุ่งหมาย ความกตัญญูกตเวทีก็นำทรัพย์มาให้ใช้ ผลแห่งกตัญญูส่งเสริมให้มีทรัพย์เป็นหลักฐาน เป็นปฏิการะแก่คนกตัญญู บุญเริงจงระลึกดู พอเจ้าตัดสินใจอย่างแน่วแน่ว่าจะมารับใช้แม่ เพียงตั้งใจแน่วแน่เท่านั้น บุญธีก็ได้อุปการะเจ้าด้วยเงินจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นเหตุให้เจ้าตั้งตัวได้ต่อมา บุญเริงจงจำไว้ บุญธีจนกว่าเรามากนัก จนเทียบกันไม่ได้ บัดนี้เขาดีกว่าเจ้า เพราะผลแห่งการกตัญญูส่งเสริม แต่เจ้าวอดวายหมดเพราะผลอกตัญญูเหมือนกัน แต่ได้ผลต่างกันใน

ที่ทุกสถาน ในกาลทุกเมื่อเจ้าจงปลีกตนให้พ้นจากอกตัญญู คนกตัญญูนั้นจะมาจากไหน จะอยู่ที่ใด จะไปที่ไหนย่อมตั้งตัวได้ในสถานที่นั้น ๆ นี้แหละเป็นน้ำพร นี้แหละเป็นพรสวรรค์ ลูกจงจำไว้และจำไว้ว่า อกตัญญูนั่นแหละปล้นสมบัติของคนอกตัญญูไปจนหมดสิ้นตัว เหมือนเจ้าถูกอกตัญญูปล้นมาจนหมดสิ้นแล้ว"

บุญเริงกราบมารดาของเขาด้วยความเคารพรัก รับโอวาทอันเป็น "พรสวรรค์" ที่มารดาประสาทให้เพื่อเป็นบันไดดำเนินชีวิต ไปสู่ความรุ่งเรืองในอนาคต ด้วยประการดังนี้

สุขภาพของท่าน

"เอ็มดี"

[illegible]

[illegible]

คำว่า "สุขภาพ" ในพจนานุกรมภาษาไทย แปลว่า "ความเป็นสุข ปราศจากโรค" ส่วนคำจำกัดความเกี่ยวกับสุขภาพทางการแพทย์กล่าวไว้ว่า ท่านเพียงแต่มีความรู้สึกว่าตัวสบายดีเท่านั้นยังไม่พอ จะต้องมีอะไรมารบกวนให้ท่านเจ็บหรือรำคาญภายในร่างกายของท่านด้วย นอกจากนั้น ท่านจะต้องมีลักษณะที่เรียกว่า "แข็งแรงกระปรี้กระเปร่า และมีชีวิตชีวา" ท่านอยากจะลุกขึ้นทำงาน และไม่รู้สึกอ่อนเพลียเหน็ดเหนื่อยง่าย

ครั้งหนึ่ง เคยมีผู้คิดกันว่า จะมีกฎง่าย ๆ เพื่อให้คนเรารักษาร่างกายให้มีสุขภาพดีอยู่ได้ แต่เมื่อการแพทย์ได้เรียนรู้ถึงลักษณะของโรคมากขึ้น การที่จะสร้างกฎก็เกิดความยุ่งยากมากขึ้นด้วย แพทย์มักจะแนะนำว่า ท่านควรจะกินอาหารวันละสามถึงสี่มื้อต่อวัน ซึ่งจะเพียงพอต่อ

ความต้องการเกี่ยวกับสุขภาพของท่าน คือ อาหารเช้าเวลาสองโมงเช้า อาหารกลางวันเวลาเที่ยง อาหารว่างประมาณบ่ายสี่โมงครึ่ง และอาหารเย็นเวลาประมาณหนึ่งทุ่มครึ่ง ปัจจุบันนี้เรารู้ว่าบางคนมีสุขภาพดี โดยกินอาหารเบา ๆ วันละหกมื้อ และบางคนก็ชอบกินอาหารกลางวันน้อย แต่เช้ามักเป็นอาหารหนัก และอาหารเย็นปานกลาง คนเราแต่ละคนมีโครงสร้างและองค์ประกอบของร่างกายที่แตกต่างกัน จนไม่สามารถที่จะกำหนดแบบอย่างในการบริโภคหรือจำนวนอาหารที่จะต้องบริโภค ขึ้นมาใช้กับทุก ๆ คนได้

ข้อพิจารณาอย่างเดียวกันนี้ คงจะนำมาใช้เกี่ยวกับการพักผ่อนและการนอนหลับ คนบางคนต้องการพักผ่อนและนอนหลับมากกว่าคนอื่น ๆ บางคนต้องการเวลานอนเพียงหกชั่วโมงก็พอแล้ว แต่บางคนอาจต้องการเวลานอนมากถึงสิบหรือสิบสองชั่วโมง เพื่อที่จะให้สามารถทำงานได้

ที่สุด โดยเฉลี่ยแล้ว คนเราจะใช้เวลานอนประมาณแปดชั่วโมง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าเพียงพอแล้ว แต่บางคนก็ต้องการมากหรือน้อยกว่าเกณฑ์เฉลี่ยนี้

นักอนามัยมักจะกล่าวว่า ทุกคนจะต้องดื่มน้ำอย่างน้อยวันละประมาณหนึ่งคว๊อต หรือประมาณแปดถ้วยแก้ว คือดื่มก่อนอาหารเช้าหนึ่งถ้วย ระหว่างอาหารแต่ละมื้อหนึ่งถ้วย เวลาอาหารมื้อละหนึ่งถ้วย และ ก่อนเข้านอนอีกหนึ่งถ้วย แต่เดี๋ยวนี้เรารู้ว่าความอยากและความรู้สึกกระหาย อาจเป็นเหตุผลที่แสดงว่า เราควรจะต้องบริโภคของเหลวมากน้อยเพียงใด ผู้เชี่ยวชาญทางสุขภาพแนะนำให้ดื่มน้ำวันละสามไพนท์ นั้นหมายความว่า น้ำนั้นอาจจะอยู่ในกาแฟ ชา นม น้ำแกง หรือเครื่องดื่มอื่น ๆ น้ำบริสุทธิ์เป็นเครื่องดื่มที่ดีที่สุดเช่นเดียวกับนม แต่ถ้าเครื่องดื่มหรือของเหลวมีลักษณะเป็นอาหารด้วย ก็ต้องถือว่าท่านได้รับทั้งอาหารและน้ำในคราวเดียวกัน

อาหารที่คนเรากินนั้น ไม่ใช่เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่จะต้องรวมส่วนประกอบที่จำเป็นต่อร่างกายหลาย ๆ อย่าง ได้แก่อาหารที่มีโปรทีน แป้งและไขมัน เกลือแร่และไวตามินส์ คำแนะนำในเรื่องอาหารนี้ มักจะปรากฏอยู่ในหนังสือขององค์การและผู้เชี่ยวชาญด้านอาหาร ที่จัดพิมพ์ออกเผยแพร่ ซึ่งอาจยึดถือเป็นแนวปฏิบัติเกี่ยวกับอาหารที่จะต้องใช้บริโภคประจำวันได้

ทำไมคนเราจึงต้องออกกำลังกาย เหตุผลก็คือ การออกกำลังกายทำให้กล้ามเนื้อแข็งแรง ช่วยเพิ่มอ๊อกซิเจนให้แก่เม็ดโลหิตแดง ช่วยให้การหมุนเวียนของโลหิตเป็นไปโดยสม่ำเสมอ ทำให้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้รับปริมาณของอ๊อกซิเจนพอเหมาะและขับส่วนที่เสียให้หมดไป การออกกำลังกายยังทำให้ร่างกายได้ผ่อนคลายความตึงเครียด ถ้าทำให้ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม บุคคลที่ใช้วิธีเล่นกีฬาแข่งขันเอาจริงเอาจังเป็นการออกกำลังกายนั้น กลับ

จะทำให้ระบบประสาทตึงเครียด และไม่ช่วยให้ร่างกายได้พักผ่อน แต่จะกลายเป็นการให้โทษด้วยการออกกำลังในทางที่ผิด ส่วนผู้ที่ออกกำลังจนเหน็ดเหนื่อยและหายจากเหนื่อยช้าย่อมเป็นเครื่องพิสูจน์ว่า การออกกำลังมากเกินไปของบุคคลพวกนี้เป็นอันตรายแก่ตนเอง และอาจจะเป็นอันตรายมากกว่าการไม่ออกกำลังเสียอีก

ร่างกายมนุษย์เป็นเครื่องจักรกลที่สามารถปรับตัวเองได้ ฉะนั้นการขับถ่ายของเสียออกจากร่างกาย จึงเป็นไปอย่างธรรมดาสามัญ แต่ไม่มีกฎที่แน่นอนเกี่ยวกับการขับถ่ายของเสียจากร่างกาย แพทย์บอกว่า ตามเกณฑ์เฉลี่ยคนเราควรจะถ่ายอุจจาระวันละครั้ง แต่บางคนก็ใช้เวลามากกว่า หรือบางคนก็บ่อยกว่านั้น และห้วงเวลาดังกล่าวก็ถือว่าเป็นไปตามปกติของแต่ละบุคคล

แม้แต่การชำระล้างร่างกายก็อาจจะทำเกินไปได้ บางคนเพาะนิสสัยในการรักษาความสะอาดเสียจนเคยชิน เพียงแต่มือเปื้อนนิด ๆ หน่อย ๆ ก็ต้องรีบไปล้างน้ำ บุคคลพวกนี้บางครั้งก็น่าจะต้องนำไปให้จิตแพทย์ตรวจ บางคนชอบอาบน้ำเสียจนทำให้เกิดความรำคาญแก่สมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว โดยจะแช่อยู่ในอ่างน้ำหลาย ๆ ชั่วโมง จนกระทั่งตัวเองเพลีย การอาบน้ำร้อนจัดจะทำให้ผู้ที่อาบหายใจไม่สะดวก และการอาบน้ำเย็นจัดอาจกระทบกระเทือนต่อระบบการปรับความร้อนของร่างกาย การชำระร่างกายแบบพิเศษทุกชนิด เช่นการอาบไอน้ำ การอาบน้ำแร่ ฯลฯ ใช้ในโอกาสสำหรับบุคคลที่ต้องการเป็นพิเศษเท่านั้น โดยทั่วไปแล้ว การชำระล้างแบบนี้อาจจะให้โทษก็ได้

หนังสือคู่มือเกี่ยวกับสุขภาพสมัยนี้ มักจะให้คำแนะนำอย่างเดียวกัน คือ จงรู้จักประมาณในทุกสิ่งทุกอย่าง มีความพอประมาณในการกินอาหาร ในการดื่ม ในการทำงาน ในความคิด และในอารมณ์ วงการแพทย์

ปัจจุบันได้ให้น้ำหนักในการพิจาร ณา ถึง หน ทาง ที่ ความ โกรธ ความร้อนใจ ความกังวล และความตื่นเต้น อาจเป็นอันตรายต่อระบบการทำงานของส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้ ควรจำไว้ว่า "จิตที่สุขสันต์ย่อมมีความสำคัญต่อร่างกายที่มีสุขภาพดี".

เกณฑ์ค่าปกติ หรือ ค่าเฉลี่ยที่ควรทราบ

เม็ดโลหิตแดง	– ๔.๒ ถึง ๕.๕ ล้าน ต่อลูกบาศก์มิลลิเมตร
เม็ดโลหิตขาว	– ๕,๐๐๐ ถึง ๑๐,๐๐๐ ต่อลูกบาศก์มิลลิเมตร
การแข็งตัวของโลหิต	– ๑ ถึง ๕ นาที
น้ำตาลในโลหิต	– ๗๐ ถึง ๑๐๐ มิลลิแกรม ต่อ ๑๐๐ มิลลิลิตร
การเต้นของหัวใจ	– ชาย ๖๕ ถึง ๗๒ ครั้ง ต่อนาที

	– หญิง ๗๐ ถึง ๘๐ ครั้งต่อนาที
	– เด็ก ๗๒ ถึง ๙๒ ครั้งต่อนาที
	– เด็กอ่อน ๑๑๐ ถึง ๑๓๐ ครั้งต่อนาที
ความดันโลหิต	– เกณฑ์สูง ๑๔๐
	– เกณฑ์ต่ำ ๑๐๐
ความต้องการแคลอรี่ต่อวัน	– บุคคลทำงานนั่งโต๊ะ ๒,๔๐๐
	– บุคคลทำงานหนัก ๖,๐๐๐ ถึง ๘,๐๐๐
ระยะเวลาตั้งครรภ์	– ประมาณ ๒๘๐ วัน
อุณหภูมิของร่างกาย	– ๙๘.๖° ฟาเรนไฮท์

ตายแล้วเกิดใหม่

" นวกภิขุ "

ไพโคกเก้าแยก

" ชูนิตรง "

ตามหลักทางพุทธศาสนา สิ่งที่เรียกกันว่า ตัวตน หรือบุคคลนั้นไม่มีอะไรเป็นแก่นสาร นอกจากเป็นส่วนประกอบของพลังทางกายและทางจิต และสิ่งที่เราเรียกกันว่าความตายนั้น คือการหยุดทำงานของร่างกาย ปัญหามีอยู่ว่า พลังที่กล่าวข้างต้นจะพลอยหยุดไปด้วยหรือไม่ ท่านกล่าวไว้ว่า "ไม่หยุด ความตั้งใจ ความดิ้นรนของจิต ความปรารถนาและความกระหายในการดำรงอยู่ การสืบเนื่องและการเกิดเป็นพลังอันมหาศาล ซึ่งผลักดันชีวิตทั้งชีวิต ภพทั้งภพ หรือแม้แต่จักรวาลทั้งจักรวาลให้เคลื่อนไหวไป" พลังนี้มิได้หยุดไปพร้อมกับการหยุดทำงานของร่างกายที่เรียกความตายนั้นด้วย แต่ยังคงปรากฏอยู่ในรูปอื่น ทำให้คงดำรงอยู่ต่อไปอีก ซึ่งอาจเรียกได้ว่า การเกิดใหม่

ยังมีปัญหาอยู่อีกว่า ถ้าไม่มีบุคคลตัวตนที่เที่ยงแท้ถาวร อะไรที่เกิดใหม่ หลังจากตายไปแล้ว ก่อนที่เราจะพูดถึงชีวิตภายหลังการตาย ลองพิจารณาดูว่าชีวิตคืออะไร และมีการสืบเนื่องอย่างไร สิ่งที่เราเรียกว่าชีวิตนั้น เป็นส่วนประกอบของขันธ์ทั้งห้า คือเป็นส่วนประกอบของพลังทางกายและทางจิต สิ่งเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปรไปทุกขณะ พลังที่ประกอบเป็นชีวิต จึงยังดำรงอยู่ต่อไปได้โดยไม่มีตัวตน ภายหลังที่ร่างกายหยุดทำงาน

ในเมื่อร่างกายไม่สามารถทำงานได้อีก พลังเหล่านั้นมิได้หายไปด้วย แต่ยังดำรงอยู่ต่อไปในรูปอื่น ซึ่งเราเรียกว่าชีวิตอื่น ในตัวเด็กเล็ก ๆ องค์ประกอบทางกายและทางจิตย่อมอ่อนและบอบบาง แต่ก็มีความสามารถที่จะทำให้เกิดเป็นผู้ใหญ่ได้ พลังทางกายและจิตซึ่งประกอบเป็นตัวเด็กนั้น ย่อมมีอำนาจในการทำให้เกิดรูปใหม่ และค่อย ๆ เจริญเติบโตขึ้นจนมีพลังเต็มที่

เด็กที่เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่อายุหกสิบปี ย่อมเป็นที่แน่นอนว่าผู้ใหญ่คนนั้นไม่เหมือนกับเด็กเมื่อหกสิบปีก่อน แต่ก็เป็นคนเดียวกัน ทำนองเดียวกับบุคคลที่ตายไปแล้วอาจไปแล้วเกิดใหม่ ณ ที่ใดก็ตาม ย่อมจะไม่เหมือนกัน แต่ก็ไม่ใช่เป็นอีกบุคคลหนึ่ง เพียงแต่ว่าชั่วขณะของความคิดครั้งสุดท้ายในชีวิตนี้ ไม่ผูกพันกับชั่วขณะของความคิดครั้งแรกในชีวิตหน้า แต่ก็เป็นการสืบเนื่องในสายเดียวกันนั่นเอง

ตามหลักแห่งความสัมพันธ์ในพุทธศาสนา การดำรงอยู่ การสืบเนื่องแห่งชีวิต และการดับสูญ ได้ปรากฏอยู่ในปฏิจ-จสมุปบาท คือที่เกิดของเหตุแห่งทุกข์ ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ๑๑ ส่วน และมีความสัมพันธ์ต่อกัน ดังนี้

เนื่องด้วยอวิชชา คือความไม่รู้ ทำให้เกิดสังขารหรือกรรม

เนื่องด้วยสังขาร ทำให้เกิดวิญญาณ คือความรู้สำนึก

เนื่องด้วยวิญญาณ ทำให้เกิดนามรูป คือ รูปและนาม

เนื่องด้วยนามรูป ทำให้เกิดสฬายตนะ คืออวัยวะประสาททั้งห้า และจิต

เนื่องด้วยสฬายตนะ ทำให้เกิดผัสสะ คือการสัมผัส

เนื่องด้วยผัสสะ ทำให้เกิดเวทนา คืออารมณ์หรือความรู้สึก

เนื่องด้วยเวทนา ทำให้เกิดตัณหา คือความอยาก

เนื่องด้วยตัณหา ทำให้เกิดอุปทาน คือความยึดมั่น

เนื่องด้วยอุปทาน ทำให้เกิดภพ คือความดำรงอยู่

เนื่องด้วยภพ ทำให้เกิดชาติ คือการกำเนิด

เนื่องด้วยชาติ ทำให้เกิดชรา มรณะ โสก ปริเทวะ ทุกข โทมนัส สุปายาส

นี่คือสิ่งที่ทำให้ชีวิตเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และสืบเนื่องต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด แต่ถ้าทำให้ส่วนใดส่วนหนึ่งหยุดหรือดับส่วนอื่น ๆ ก็จะหยุดหรือดับไปด้วย ดังนี้.–

เนื่องด้วยอวิชชาดับ สังขารก็ดับ

เนื่องด้วยสังขารดับ วิญญาณก็ดับ

....

เนื่องด้วยชาติดับ ชรา มรณะ โสก ฯลฯ ก็ดับ

ตราบใดที่ยังมีความอยากในการดำรงอยู่ และการมีกำเนิดต่อไป วงรอบแห่งการสืบเนื่อง ก็คงมีต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง และจะหยุดก็ต่อเมื่อพลังที่ผลักดันคือตัณหา ได้ถูกตัดออกด้วยปัญญา ซึ่งมีความเข้าใจในอริยสัจจ์ คือการไปสู่ความดับหรือนิพพาน.

พิมพ์ที่สำนักพิมพ์พิชญการพิมพ์ ๑๒๖ ถนนข้าวสาร
นครหลวงฯ นายสยมพร อำพล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๑๕